Rui Zink

Așteptarea

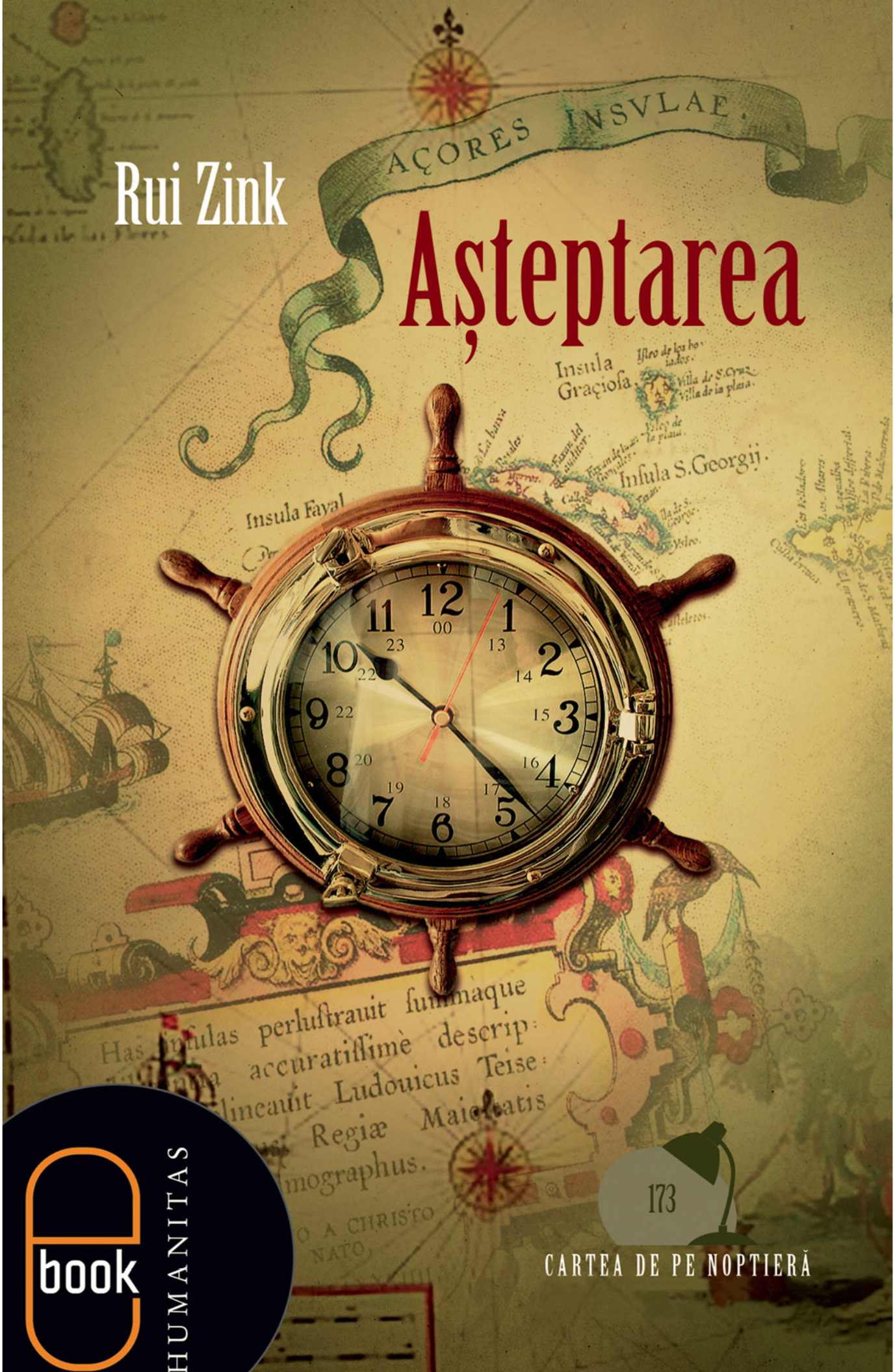

HUMANITAS
ebook
173
CARTEA DE PE NOPTIERĂ

Rui Barreira Zink (născut la Lisabona, la 16 iunie 1961) este profesor de literatură la Universidade Nova da Lisboa (Universitatea Nouă din Lisabona). Dascăl cu vocaţie de scriitor şi scriitor cu har de dascăl, Rui Zink propune în relaţia cu studenţii săi o pedagogie specială, edificată pe rolul major al feedbackului, din care au de câştigat tinerii şi profesorul deopotrivă: studenţii învaţă cum trebuie receptată opera unui scriitor îndrăgit, iar literatura semnată de profesor beneficiază de pe urma dialogului privilegiat cu tinerii (este cazul romanului *O Anibaleitor* [*Cititorul din peşteră*] bunăoară).

Rui Zink (a cărui creaţie stă, cum afirmă el însuşi, sub semnul „imitaţiei, parodiei şi sintezei“) este autor de romane, nuvele, eseuri, piese de teatru şi cărţi pentru copii. A realizat prima carte electronică (*e-book*) portugheză (*Os Surfistas*, 2001). Se ocupă de teatrul stradal şi de happeninguri.

Are centura neagră la karate.

A fost distins cu Premiul PEN-Clubului Portughez pentru romanul *Dávida Divina* (2005). Şi-a reprezentat ţara la importante evenimente internaţionale: Bienala de la São Paulo, Târgul de Carte de la Tokyo, Edinburgh Book Festival. Referindu-se la arta scriitoricească a lui R. Zink, o importantă revistă literară portugheză a afirmat că, „dacă mai mulţi dintre noi ar scrie aşa, ar exista şi mai mulţi care să ne citească“.

Scrieri principale: *Hotel Lusitano* (1987), *A Realidade Agora a Cores* (1988), *Homens-Aranhas* (1994), *Apocalipse Nau* (1996), *O Suplente* (1999) şi *Os Surfistas* (2001), *Dávida Divina* (2005), *O Anibaleitor* (2006) [apărut şi în limba română, în traducerea Micaelei Ghiţescu: *Cititorul din peşteră*, colecţia „Cartea de pe noptieră“, Humanitas, 2008, precum şi colecţia „Audiofiction“, Humanitas Multimedia, 2009], *A Espera* (2007). Este un remarcabil traducător (dintre autorii traduşi de el, îl amintim pe Saul Bellow).

Micaela Ghiţescu a tradus numeroase cărţi din literaturile portugheză (Fernando Pessõa, António Lobo Antunes, Camilo Castelo Branco, Fernão Mendes Pinto, Alexandre Herculano, João Baptista de Almeida Garrett,

Urbano Tavares Rodrigues, José Augusto Seabra etc.), braziliană (Erico Verissimo, Paulo Coelho, Luciano Maia etc.), franceză (Albert Camus, Julien Gracq), engleză, canadiană, guatemaleză.

Rui Zink

Așteptarea

I.
VÂNĂTOAREA

„Velier naufragiat în largul coastei sud-africane, în timpul unei furtuni. Căutarea supravieţuitorilor pentru moment fără rezultate.“

*

Niciodată nu am mai avut veşti despre Tom. Singurul marinar bărbos cu faţă de alcoolic vânător de lei şi urşi de mare pe care îl cunosc. Tom, care m-a învăţat la ce serveşte o carte şi mi-a dat cea mai bună carte din viaţa mea. Nu spun cea mai bine scrisă. Spun cea mai bună. Ce ştiu eu ce înseamnă cea mai bună? Dar e cea mai bună pentru mine. Punct.

După câte ştiu, Tom se poate afla pe undeva în Oceanul Indian, pe Marea Bering sau trecând prin strâmtoarea Magalhães, mai cunoscută ca strâmtoarea Magellan sau, cu un oarecare noroc, Magallan. Aşa sunt cei mari: se adaptează la orice limbă, repede li se uită originile. Cum s-ar zice, nu interesează de unde vii, ci încotro te duci. Unii merg mai departe: importă călătoria, nu geamandurile. Călătoria este metoda. Originea şi destinaţia? Simple balize de semnalizare. Lev Tolstoi, omul-scriitor. Marco Polo, omul-călătorie.

Gregor Samsa, omul-gândac. Tom putea perfect să fie Toma al meu, omul-uman.

Păcat, dar nu. Toma aminteşte prea mult de supusul unchi Tom, ceea ce nu era Tom al meu, sau de filozoficul Sfânt Toma, d’Aquino, ceea ce, la fel, nu era Tom – nici filozof, nici d’Aquino. Mi-ar plăcea să spun frazele mari pe care le-am auzit de la el. Din fericire, nu există fraze mari. Există doar Tom, aşa cum era el, ce ştiu eu despre el – şi cartea pe care mi-a dat-o.

Ah, da, era să uit, şi cum a încercat să mă omoare, dându-mă hrană rechinilor.

*

Asta s-a petrecut acum mai bine de douăzeci de ani, mă aflam în faza de jurnalism nomad. Portugalia era pe cale de – „pe cale de“, aşa se spune, nu-i aşa? – a intra în Comunitatea Europeană, pe atunci abia comunitate economică, dar ameninţând deja să devină mai mult, arătându-şi deja dinţii ca să ni-i înfigă în corp, în suflet, în şira spinării. Nu mă plâng, doar descriu. Linguşelile pentru intervenţii, biroul din fund stânga. Şi mi-amintesc că am citit undeva că asta, procesul de intrare în *Comunitatea Economică Europeană*, a fost lovitura de topor finală în deja muribunda chestiune cu vânătoarea de balene. La ce mai folosesc cuvintele? Era noua ordine morală, care punea capăt, cu o simplă adresă oficială, unei arte vechi căzute în dizgraţie.

*

Lumea întreagă boicota produsele balenicole (aşa se spune?), iar fabrica din insula Pico se închisese. Dar nu din cauza câtorva azoreeni pierduţi în mijlocul Atlanticului avea să se stingă caşalotul. Istovită a răposat profesiunea vânătorii înaintea vânatului, care, de altfel, nici nu riscase nimic. Bănuiesc chiar că stimabilul caşalot, mai mult decât să se teamă de a se vedea transformat în produse cosmetice, s-ar simţi jignit să fie numit balenă, acea verişoară primară, cu mustăţi ridicole în locul zdravenilor dinţi caşalotici, lipsită şi de eleganta lui formă de berbece de navă. Nu-i de mirare că americanii, aceşti inefabili trubaduri ai virilităţii, îi spun *sperm whale*. Literal: balenă-spermă. Rândunică-de-mare mascul, ar spune brazilienii din nord-est.

Această lecţie am învăţat-o acolo, în Azore – că balenele nu se pescuiesc, se vânează. Ştiam asta deja, dar credeam că-i aşa pentru că sunt mamifere. Ei aş, mamifere! Nu se pescuiesc balenele pentru acelaşi motiv pentru care nu se pescuiesc tigrii, şi pentru motivul invers că nu se vânează chefalii. Pentru acelaşi motiv pentru care nu se seduce un munte, ci se cucereşte.

Tot stau şi vorbesc, şi chiar s-ar putea crede că ador vânătorile şi urăsc natura. Nimic mai profund greşit: detest natura, asta-i adevărat, dar detest şi vânătorile. În fine, le detestam, cel puţin, până în vara aceea. Aşa cum procedează încă unele ţări, voi fi primul care să fiu de acord că recoltarea

industrializată a balenei e un masacru. Mai rău: ceva dezgustător. Fiţi atenţi, nu spun vânătoare, nici măcar pescuit; cu acele fabrici plutitoare, echipate cu radar, tăietor automat, tun cu harpon computerizat, satelit-spion, GPS termonuclear şi tot restul pe care tehnologia neohumanoidă l-a inventat ca să extragă sarea din viaţă, e ceva şi mai inegal decât culegerea măslinelor. Cu avantajul, pentru măsline, că ele sunt mai greu de localizat via satelit.

Dar Azorele, domnii mei? Altă planetă. Luptă sălbatică, sinceră, încă şi mai „frate cu frate“ decât corida de tauri cu furci în picioare (favorita mea). Un om dezarmat – deci aproape gol – privind în faţă, cu mâna în şold, ochi în ochi, o minune nemăsurată de tracţiune musculară. Ştiu, ştiu, taurul n-a fost consultat dacă voia sau nu să participe la joacă. Dinspre partea mea, se poate face un referendum, deşi mă îndoiesc de indicele ridicat de participare a bovinelor interogate. Îi menţionez doar pe dezbrăcaţii de danteluri şi stofe, ca şi acea jumătate din lumea omenească ce răspunde la numele de femei care nici nu s-au împlinit o sută de ani de când au obţinut dreptul la vot. Taurii şi balenele puteau perfect să mai aştepte puţintel, nu-i aşa?

*

Cartea pe care mi-a dat-o Tom se numeşte *Biografia del Caribe.* Nu, regret, din păcate nu există o traducere portugheză. Când a ajuns în mâna mea, acest exemplar era deja vechi şi nu într-o stare foarte bună, cu o pată grena (maronie) pe partea superioară a cotorului, lângă cusătura paginilor, provenind parcă de la nişte sânge învechit. Carte la mâna a doua, cel mai bun dintre cadouri. Înseamnă carte citită, carte iubită – uite, băiete, mi-ar plăcea să citeşti paginile astea care mi-au plăcut atât de tare, că ţi le trec ţie acum, cu oarecare

reţinere (ca un tată mâna unei fiice), ca să citeşti şi să apreciezi.

Nu-i nevoie să fie spus în felul acesta. Evident că poate fi spus într-alt fel. Bănuiesc doar că, în legătură cu unele cărţi, în legătură cu unele gesturi, lucrurile se petrec întotdeauna mai mult sau mai puţin aşa.

Nu, nu e uşor să menţii la mare cinste o carte într-un velier de unsprezece metri. Sarea mării pătrunde prin tambuchi, întotdeauna cade o picătură de apă, o pată de grăsime de la o masă ingerată în micul spaţiu al cabinei. Sau

chiar sânge – nu trebuie să fie ceva dramatic, e suficientă o mică tăietură la deget, provocată de un val mai îndrăzneţ în chiar clipa când cojeşti un fruct, tai aţa ca să coşi un nasture, tai o bucată de frânghie.

Am spus frânghie? Voiam să spun parâmă. Pe ambarcaţiuni nu există frânghii, insistă marinarii. Doar parâme. Se înfurie când cineva spune frânghii, şi nu parâme. Pentru că pe mare, cine ştie din ce motiv, nu există frânghii – doar parâme. În fine. Unei cărţi la bord, unei cărţi de bord, i se pot întotdeauna întâmpla cele o mie şi unul de accidente care se întâmplă întotdeauna într-o ambarcaţiune. La fel ca şi pe un velier.

*

„Viaţa în insulele Caraibilor se schimbă. În porturi se vorbeşte doar de corsari şi piraţi. Oraşele sunt mici fortăreţe pe care duşmanii le atacă şi le incendiază fără prea mare efort.“[1]

*

Biografia del Caribe. Un titlu cel puţin curios. Ca şi cum Marea Caraibilor ar fi o persoană, o entitate umană, a cărei istorie ar putea să fie, precum a unei fiinţe omeneşti, povestită, recuperată prin intermediul relatării, aşadar o persoană, un personaj – de la ochii lacomi de El Dorado ai lui Sir Walter Raleigh (1552–1618), cavaler aventurier şi viitor decapitat, până la pirateria cinematografiabilă a plebeului Francis Drake (1543–1596) care, transformat în Fernăo de Magalhăes (alias Mr. Magellan, 1480–1521), ar face înconjurul lumii şi, mai târziu, ar salva Anglia de Invincibila Armadă spaniolă, în 1588.

Când m-am apucat s-o răsfoiesc, m-am trezit că privesc cu ironie faptul ca o carte scrisă într-o atât de frumoasă castiliană să vorbească atât de extaziat de inamicul anglo-saxon, dar am lăsat baltă chestiunea, murmurând singur: nu e problema mea.

*

Ador să spun asta: nu e problema mea. O fi existând expresie mai contemporană? Mă cufund în ea ca şi cum m-aş cufunda în apă rece, şi imediat mă afund, între a fi îngheţat şi a fi încântat: *Nu e problema mea.*

Păi atunci, dacă nu e a mea, până la urmă a cui e? Vreau, pretind, reclam să ştiu care e problema mea. Am sau nu dreptul să o ştiu, tot atât de mult cât am dreptul să o am? E injust să existe unii care ştiu care e problema lor, şi alţii care nu ştiu. E un drept fundamental al omenirii, dreptul la problema noastră. Haideţi să facem atunci cu toţii o manifestaţie, cu pancarde, ne şi văd, revendicând, pe bună dreptate: „Vrem să ştim / care e problema noastră!“

(Sau, mai puţin exact, dar mai melodios: „Merită să trăieşti dilema / De a şti care-i problema!“)

Problema e că, poate, tocmai asta e problema noastră. Nu ştim care anume, din câte există în carul cu fân. Nu este vorba să cauţi menţionatul ac – problema stă exact invers, carul cu fân e plin de ace, de fapt are mai puţin fân decât ace. Şi care e al nostru, până la urmă? Eehei. Tocmai asta e.

*

Problema mea, dacă-mi amintesc bine, este doar una: de ce mi-a dat Tom această carte? Tocmai mie. Şi fără nici un apropo. De ce?

*

Planul de a merge în Azore a început să se coacă imediat după începutul anului. Mai întâi, am încercat să deturnez un grup de amici, să propun o excursie punitivă tribală, dar n-am reuşit decât să o conving pe Ana, o fotografă stagiară la un ziar între timp desfiinţat, vag prietenă din timpul facultăţii, încă şi mai vag iubită. I-am pomenit de ideea unui fotoreportaj despre insule şi i-a plăcut. Ea şi cu mine, trei săptămâni. Cu ceva noroc, poate că am şi găsi, după aceea, pe cineva care să ne plătească retroactiv călătoria.

Anei nu i-a plăcut partea în care voiam să cercetez urme ale vânătorii de balene, dar i-a surâs cea în care am spus „plajă“, „soare“, „insule aproape pustii“, cu „mult albastru“ în jur. Şi a convins-o ipoteza ca, făcându-şi

vacanţa, să mai şi câştige bani din asta, drept bonus. Nu eram un cuplu. Nu propriu-zis. Pot să explic în alt moment, dar cred că cine are urechi de auzit înţelege.

Păi, chiar aşa.

*

Ce ştiam eu despre Azore? Ceva mai puţin decât ştiu astăzi. Prin urmare, aproape nimic. Făcând socoteala, doi şi cu trei... fac doisprezece... rădăcină pătrată zero virgulă şase... Asta e, nu ştiam nimic. În fine, ştiam că:

a) e un arhipelag format din nouă insule;

b) de fapt, nu e un arhipelag, ci o insulă izolată şi două arhipelaguri;

c) cel mai îndepărtat dintre arhipelaguri este duetul Flores şi Corvo;

d) şi, de asemenea, că a spune „insulă izolată“ sună ridicol, de vreme ce rădăcina latină, „isola“, tocmai asta înseamnă.

*

„Te rog, Rui, treci direct la subiect“, ar spune Tom dacă ar fi aici. Dar el ştia că eu nu reuşesc să trec direct la subiect. Nu reuşesc, nu mă pricep la asta. N-am fost antrenat, prin cultura, educaţia, naţionalitatea, tradiţionalitatea mea, să fac lucrurile direct. Să fiu capabil de a fi simplu? Da, ar fi bine. Ar fi, dar strugurii sunt verzi. Direct la inima misterului, la asta te refereai, Tom? Direct la inima întunericului?

Direct la inima ta, cum am făcut de cealaltă dată? N-ai decât să aştepţi stând jos. N-ai decât să aştepţi sufocat. N-ai decât să aştepţi înecat.

*

Mai exista o legendă misterioasă: Azorele ar fi, poate, inima Atlantidei. Da, Atlantida, oraşul pierdut în ape, dar nu (citez pe dinafară) „în inima oamenilor“. Ascunsă ar fi, dacă zvonul este corect, chiar sub Laguna celor Şapte Oraşe, cu cele două jumătăţi ale sale de tonalităţi diferite, ca ochii unui ciacâr, unul albastru, altul verde, ca două jumătăţi ale unui singur verso. Laguna: situată în adâncul unei văi ciudate, frecvent acoperită de

ceaţă, vegetaţie fantomatică, formată din pereţii craterului unui vulcan adormit. Era să spun stins, dar nu există vulcani stinşi; vulcanii sunt precum crocodilii, sunt întotdeauna doar aparent adormiţi, în aşteptarea celei mai bune ocazii de a-şi înhăţa prada.

Traducând: Azorele sunt singurul spaţiu cu-adevărat dramatic din Portugalia. Nouă ciozvârte de pământ eroic pierdute în mijlocul oceanului – o dimensiune (o lipsă de dimensiune, mai precis) care merită ceva respect, nu-i aşa?

*

Am aterizat la Ponta Delgada într-un sfârşit de după-amiază de iulie. Chiar şi astăzi Ponte Delgada este un fals oraş, bondoc şi încolăcit în el însuşi, ca un balon zbârcit – doar că format dintr-un şir de case. Deschis este doar bulevardul marginal, care însoţeşte contururile golfului. Restul e o nenorocire închisă. Nici nu reuşiserăm bine să ajungem la pensiune, că a şi căzut o negură mai întunecoasă decât noaptea. Birtul trist unde ne-am dus să gustăm ceva n-a ajutat nici el la ameliorarea climei.

Am dormit prost. Ana a avut o criză de astm, probabil din cauza umezelii, şi s-a indispus când i-am sugerat că poate ar fi o idee bună să nu mai fumeze. Pe vremea aceea se fuma mult, mai ales cine era tânăr şi nemuritor. Ana a rămas aşa până am plecat de pe insulă, ceea ce s-a întâmplat abia la capătul câtorva zile, după ce ne-am dus la fantasmagoricele Şapte Oraşe, la peşterile marţiene, ca să ne cufundăm în apele piscinei de trecut prin foc şi sabie, fierbinţi şi sulfuroase, înconjurate de copaci jurasici, la ameţitoarea Lagună a Focului, un con inversat ce se prăvălea într-ascuns de marea, adâncă şi verde, craterul, verde şi adânc, laguna, ca smaraldele în filmele americane, înfricoşătoare de cât era de desenată, lugubră de cât era de perfectă.

În acest circuit mistico-turistic, nu ne-a scăpat nici o vizită la mizeria surdă a Cozii de Peşte, un cătun blestemat, spiralat peste oceanul transformat într-o mare de gunoaie, unde copii de doi ani se târau în patru labe printre stânci înfipte deasupra spumei valurilor, cu bucile la vedere şi mucii pe buze.

*

Şi acum, un moment de groază: rechinii! O mare de rechini! Când am intrat în sala nucleară a Muzeului de Istorie Naturală din Ponta Delgada, m-am trezit, la nivelul feţei mele, al picioarelor mele, al braţelor mele, al gambei mele, cu două duzini de rechini înotând dintr-o parte în alta cu senine salturi bruşte, adulmecând sânge, şiruri de dinţi ascuţiţi, înotătoarea dorsală vizând ţinta, marcându-şi prada. Prada – adică eu, Ana sau, nu cred ca răpitorii să facă mofturi, orice alt vizitator. Rechin-tigru, rechin-cu-spini, peşte-ciocan, plagiostom, rechin-alb, rechin-taur, rechin-balenă, dacă nu se aflau toţi acolo într-un animat congres, cel puţin aşa părea.

Trebuie spus că în momentul acela încă nu exista Oceanariul din Lisabona[2], unde astăzi copiii sunt în tihnă invitaţi ca, în schimbul unei sume modice şi cu acordul părinţilor, „să doarmă cu rechinii“. Nu existau calculatoare, nu exista internet, nu existau telefoane mobile. Iar 11 septembrie era cel din Santiago de Chile, în 1973, cu lovitura de stat a lui Pinochet, fie-i ţărâna uşoară.

Chiar îmbălsămaţi şi scoşi din apă, rechinii îşi păstrau toată aura mitică de ameninţare. Cu titlu de experienţă, am încercat să-mi vâr mâna în gura rechinului-balenă. Cel mai impresionant, prin dimensiune, mai mare decât un automobil Ford, deşi în realitate nu era cel mai periculos, mai curând invers. După cât se pare, ar fi chiar un rechin-vegetarian. De verificat. Există şi un rechin-călugăr. Nu ştiu dacă sunt şi rechini-budişti.

N-am reuşit să-mi vâr mâna. Animalul era vegetarian, docil ca un urs panda, să fi fost îmbălsămat? Nimic de făcut, frica e forţa imaginativă care se deghizează cel mai bine în realitate. Şi, în clipa aceea, frica *mea* era mai puternică decât tot bunul-simţ din lume. Ana a râs:

— Ascultă, Rui, peştele e împăiat. Nu muşcă.

— Spune-i asta şi lui, am glumit, ca să maschez panica pe care cu-adevărat o simţeam.

Ana s-a încruntat, dispreţuitoare:

— Şi mai voiai să te duci la vânătoare de balene…

*

Asta e. Femeile sunt crude, iar cele care ne iubesc, sau sunt prietenele noastre, nu rămân mai prejos. Din acest motiv şi din altele n-am avut, în decursul tuturor acestor ani, nici cea mai mică idee cui aş putea povesti ceea ce am să povestesc acum. Şi povestesc acum pentru un motiv foarte simplu: fiindcă (atribut fericit al vârstei) nu mai am mare lucru de pierdut. O memorie care, deşi mai propice pentru zâmbet decât pentru orice altceva, m-a stânjenit întotdeauna enorm chiar nu mă mai tulbură de azi înainte.

*

Mai departe. În altă carte, am avut deja ocazia să vorbesc despre prima mea prostie (*A Palavra Mágica*, *Cuvântul magic*, 2005); dezvălui acum prima mea frică.

*

Vara lui 1975. *Fălci*, de Steven Spielberg, ajunge pe ecranele cinematografelor. Inovaţia din film e simplă: camera subiectivă, pe un plan inferior, care arată punctul de vedere al monstrului apropiindu-se încetişor şi, pe urmă, feroce, de o ferocitate vorace, canibalică, de picioarele victimelor fără apărare. Frica venind de jos – unii au văzut aici o oarecare referire la sex, sexul ca element al terorii, abrupt şi imprevizibil ca un rechin, care ne devorează de jos în sus, care ne devorează împotriva voinţei noastre, care ne terorizează împotriva voinţei noastre, apetitul animalic, feroce, primar, care ne atacă fără să se lase controlat de noi. Da, da, asta au spus unii, dar eu nu-s de acord.

Mai departe. Filmul se axa pe o idee simplă: în apă, noi, oamenii, suntem ca peştii scoşi din apă. Capul nostru este mereu afară, ca să respire, iar primejdia poate veni de jos, invizibilă. Iar când actorii vedeau înotătoarea dorsală sfâşiind suprafaţa apei, fină membrană între două lumi, era deja întotdeauna (fatal ca şi destinul) prea târziu.

Nu, vorbind serios, chiar cred că nu merită să stau aici să pomenesc de implicaţiile simbolice ale faptului că „pericolul vine de jos“. Chiar şi pentru că, presupun că tocmai am spus-o, toată lumea ştie că faptul că „pericolul vine de jos“ poate să fie tot atât, da, da, în regulă, stupidule, spaima de

necunoscut, de spaţiul exterior (apa), cât poate să fie şi teroarea surdă de spaţiul *interior* (vintrele noastre), panica măruntă de forţa instinctului, de forţa vieţii, de puterea naturii (care nu joacă niciodată cu toate cărţile pe masă), boicotând pe dinăuntru nevoia umană de control absolut. Iar sexul este inamicul, fiindcă e cicatricea cea mai evidentă a naturii-în-noi. Ştiu, sunt primul să o recunosc, un catolic ar explica asta mult mai bine. Dar unde găseşti un scriitor catolic care să se afle în Azore când avem nevoie de el?

Şi marea, da, da, poate şi ea să fie văzută ca o inteligenţă unică, este cel puţin ceea ce, înaintea lui Spielberg, a sugerat polonezul StanisÓaw Lem (*Solaris*, 1967). Da, da, nimic de zis, atrag doar atenţia asupra unui amănunt: dacă marea ar fi *o inteligenţă*, ar fi o inteligenţă care ne transcende – ca un zeu de pe altă planetă. Îi ghicim mareele, îi intuim mişcările – dar nu-i cunoaştem deloc intenţiile.

Oricum ar fi, nu asta e memoria care mă stânjeneşte. Un film este un film este un film este un film... Ce s-a petrecut a fost că, în imaginaţia mea de adolescent intimidat de lume (şi de acea nouă lume care era corpul meu într-o neliniştitoare mutaţie), m-am lăsat atât de impresionat, încât, *luni* de-a rândul, de câte ori mă cufundam în apă, aveam tendinţa să sufăr atacuri de panică. Dar nu numai memoria asta e ceea ce mă stânjeneşte. Există ceva mai rău. Mai rău e că acele atacuri de panică (abrupte, neaşteptate, înrobitoare, absolute) mă electrocutau chiar când baia pe care încercam să o fac era în piscină. Şi poate să existe ceva mai rău, mult mai rău, încă mult mai rău decât rău: un adolescent terorizat de dinţii mării care vin de jos? Impactul pe care acest nenorocit de film l-a avut asupra vieţii mele sexuale nici astăzi încă nu e complet evaluat...

Ascultă, băiete, vrei să spui că şi în piscină te apuca spaima de rechini, încât ieşeai din apă cu inima bătându-ţi nebuneşte? Vrei să spui că *până şi* în piscină tu...? Da, până şi în piscină. Eu, care la doisprezece ani câştigasem o medalie la nataţie (eram destul de bun la bras), acum mă temeam de apă. Săream de pe trambulina de trei metri prin bolboroseala dominantă, mă afundam în apa translucidă şi... panica era înrobitoare. Sigur, *ştiam* că nu era nici un pericol în acea insulă-de-apă înconjurată din toate părţile de plăci de faianţă albastre şi, în caz că văzul nu era suficient ca să o

confirme, mai era şi mirosul de clor, gălăgia liotei de copii. Doar că totul era inutil. Cunoaşterea nu ocupă loc, se spune? Chiar dacă ar ocupa, acolo cunoaşterea nu ar avea nici cea mai mică şansă – locurile la cinematograful minţii mele erau toate ocupate de frică, de teroare, de panică, de teamă, de angoasă, de oroare, oroare, oroare...

*

„Pe plajă, broaştele ţestoase fac pe orologiul cu căpşoarele lor ca pendulele şi-şi depun ouăle pe nisipul cald.“

*

Datorită cărţii lui Tom, am găsit o bună explicaţie pentru faptul că insulele stau cu spatele la mare, cu excepţia unora prăpădite, precum cele de la Coada de Peşte.

Piraţii! Piraţii veneau de pe mare. Era deci cuminte ca proprietarii să-şi construiască proprietăţile, ca să nu fie la îndemâna piraţilor şi corsarilor, mai către interiorul insulei. Lăsând cu înţelepciune câţiva săraci la mijloc, ca să servească drept gard viu. Nu ştiu dacă asta este o explicaţie bună, dar cel puţin e convingătoare.

Iar astăzi, de ce nu se întorceau cei înstăriţi cu faţa spre mare, acum, că nu mai există piraţi? Poate dintr-o frică atavică, moştenită de la strămoşi. Sau, dacă vrem să recurgem la limbajul la modă, pentru că, atunci când frica se înscrie în „codul nostru genetic“, ea nu mai iese de acolo decât după ce trec câteva mii de ani.

Şi poate şi pentru că nu se ştie niciodată.

*

Nu că am fi fost prost trataţi în São Miguel. Insula e cea mai mare, cea mai populată şi, oarecum, cea unde sunt mai multe lucruri de văzut, care are deci mai multă varietate.

Cum încă nu era neverosimil că am mai fi studenţi, iar eu am fost întotdeauna bun la minţit, am mâncat aproape zilnic la cea mai bună cantină

studenţească din lume. Carne excelentă, peşte încă şi mai excelent, salate proaspete, gustări bine pregătite şi deserturi variate, până şi felii din cel mai delicios ananas, pe care uneori le-am mâncat la discreţie. Numai că nu existau mango, avocado, papaia, anona, acerola, fructul arborelui-de-pâine şi altele asemănătoare, pentru că aceste exotisme încă nu intraseră, pe vremea aceea, în circuitul alimentar naţional.

Până ce într-o zi ne-am trezit cu un duş rece, descoperind că mâncarea, până la urmă, într-o perioadă normală, era la fel de proastă ca la orice altă cantină. Fusese doar în carantină de lux din cauza unui curs de vară pentru seducerea tinerilor americani fii de azorieni stabiliţi în America.

Şi trăiască America.

*

Nu, chiar nu am fost prost trataţi. Pur şi simplu, în São Miguel nu existau balene. Iar eu voiam balene.

*

Nu că aş fi hrănit cu grăunţe nişte speranţe false, acei porumbei fraduloşi care din când în când cer să fie hrăniţi – şi pe care noi, deşi fără mult chef, chiar îi hrăneam. Ştiam că era improbabil să mai dăm peste vânătoare. Eram chiar aproape sigur că nu. Nu aveam să întâlnim aşa ceva, pentru că ea ar fi atât de secretă, atât de clandestină, atât de într-ascuns (în mijlocul oceanului) desfăşurată, că niciodată nu aş putea să am acces la mister; sau pentru că, mai puţin misterios, dar, mai realist, pur şi simplu nu va mai fi existând vânătoare.

Asta e ceea ce-mi spuneam, făcând pe greierul vorbitor în sinea mea, ca să nu creez false speran-ţe, şi pe urmă, da, pe urmă, să mă trezesc cu un duş rece.

În fine. Chiar şi doar numai ca să aud poveşti despre vânătorile de balene (ceea ce nici nu era deloc rău, încercam eu să mă conving), la insulele Pico şi Faial trebuia să ne ducem. Şi nu eram doar eu care îmi spuneam asta, ci toată lumea, toată lumea spunea acelaşi lucru. Mai ales la Pico. Dumneavoastră ştiţi poate că acolo se afla vechea fabrică, acum dezactivată

din ordinul Sfintei Maici Europa? Nu, n-aveam nici cea mai mică idee, mulţumesc mult că mi-aţi spus.

*

Am plecat noaptea, cu un vapor care făcea croaziera insulelor, şi, cum era lună plină şi aşa ni se recomandase, am rămas pe punte, în aer liber, printre lucarne, parâme, o ancoră uriaşă. Nu am dormit, evident. Stelele strălucind pe cer, stelele reflectându-se în mare, nu era furtună, luna era plină şi coregrafia orizontul, universul era senin, vaporul aluneca pe ape transformat într-o gheişă pe un covor de mătase, cine să mai doarmă?

Nici un fel de confuzii, Ana şi cu mine încă nu eram propriu-zis iubiţi. Doar pipăiam terenul. Şi spuneţi şi dumneavoastră dacă nu e o idee frumoasă, să zbori peste mare, sub un cer demn de un planetariu, pipăind terenul?

*

În zori, am ajuns la Graciosa. Într-o zi bună, ni s-a spus, se putea zări deja São Jorge sau chiar Faial şi Pico. Deviata insulă São Jorge de fapt părea să fie acolo, înnegurată, cea mai monotonă dintre insule, în formă de baton de ciocolată Mars. Nimic personal, doar o părere. Sunt sigur că sanjorgienii nu pot fi de acord. Poate că şi eu am rămas cu ceva fiere din cauza proastei amintiri pe care mi-au lăsat-o. Se poate. Dar poate şi să nu fie aşa.

*

La Graciosa, vaporul s-a oprit două ore, ca să debarce cinci tauri din Ribatejo[3], dar nu ne-au lăsat să coborâm pe uscat. Atât cât am fost capabil să înţeleg, fericiţii care au putut să coboare de pe vapor aveau să dea strălucire uneia dintre coridele sezoniere cu care se fălea atât de mult Graciosa. Fiecare insulă îşi căuta identitatea, creând-o. Pico însemna balene? Terceira, cutremure de pământ şi o bază americană? Flores, frumuseţea în persoană? Păi atunci, Graciosa însemna tauri.

Curioasă lumea asta, în care era cât pe ce să ne cufundăm, unde să vezi un taur tropăind într-o arenă în spatele unei cape de pânză era sportul favorit al unui picuţ de pământ pierdut în mijlocul oceanului.

Am înţepat-o pe Ana:

— Păcat că nu putem rămâne să vedem corida.

— Ce oroare! a făcut o grimasă. Nu ştiu cum ai fi în stare.

Am fost suficient de chibzuit ca să nu-i dau răspunsul pe care aş fi avut chef să i-l dau. Eşti toantă, fată? Obiectivul meu presupus în această călătorie este să asist la o sângeroasă vânătoare de balene, mamiferul favorit al lui Walt Disney, şi crezi că aş putea să mă îngrozesc de o coridă? Sincer vorbind, sper că înţelegi că glumeam când m-am prefăcut speriat de rechinii împăiaţi...

Oricum, mi s-a părut că spusese asta mai mult din cochetărie decât din adevărată convingere. dacă era cazul, aveam bănuiala că ar fi fost capabilă să miroasă mai mult sângele decât eu însumi. Între noi fie vorba, mult trâmbiţata sensibilitate feminină nu m-a convins niciodată. Salomeea, Lucreţia Borgia, Eva Braun, Margaret Thatcher – doar nu erau nişte travestiţi, nu-i aşa?

*

La vremea aceea, noi încă nu ştiam, dar „Nicole“ venea deja spre noi, ca o săgeată îndreptată asupra destinului. O săgeată îndreptată asupra destinului? Ei bine, aparent am moştenit acest tip de fatalism retoric – „o săgeată îndreptată asupra destinului“ – de la cultura arabă: noţiunea, pe cât de frumoasă, pe atât de teribilă, că totul este deja scris. Totul este deja scris de Dumnezeu în Cartea Vieţii, în care noi nu suntem altceva decât nişte pete de cerneală – cel mult virgule; puncte şi virgulă, cei mai buni şi mai norocoşi dintre noi. Picături de sare în marea cuvintelor, în marele ocean al Cuvântului.

Şi cine sunt eu ca să mă îndoiesc? Nu mă îndoiesc deci. Era deja scris, era deja, că Tom, Sharon, „Nicole“ se vor intersecta cu noi – că, dacă nu „ne vor însemna destinele pentru totdeauna“, cel puţin Tom avea să-mi dea

o carte. O carte. Doar o carte? vor spune scepticii. Cărora eu le răspund: da, o carte. O carte. Vedeţi însă că o carte nu e întotdeauna puţin lucru.

Unde să fi fost Tom în acel moment? Poate deja acostând în Faial, acea capitală a Atlanticului. Da, era cel mai probabil. Măsurate fiind calculele, făcute fiind socotelile (cele pe care, înainte de noi, le-a făcut Dumnezeu), tot era cel mai probabil – ca Tom, Sharon şi „Nicole“ să acosteze deja în Faial. Cel mai probabil, fără îndoială – deşi, evident, asta niciodată nu va putea să fie dovedit.

*

Şi, cu toate astea, doar cu câteva săptămâni în urmă, Tom se afla în Lumea Nouă, mai precis la gura fluviului Orinoco, pescuindu-şi prânzul. Când iată că, încurcat în năvod, au ridicat pe punte un mic crocodil. Mic, relativ, desigur. După fotografia pe care ne-a arătat-o Sharon, măsura cam un metru şi jumătate şi o treime din acest metru şi jumătate – adică jumătate de metru – alcătuia gura, botul, dantura. Era mort, evident. Fără să ştie ce să-i facă, au lăsat micul saurian pe punte şi s-au dus să ia prânzul. Câteva ore mai târziu, după o meritată siestă (or fi făcut amor? Mie-mi place, după masa de prânz), când uitaseră deja de el, crocodilul a înviat.

Păstrez intact în memorie negativul acelui film pe care nu l-am văzut: Tom, bunul uriaş, barbă neînfricată, ţinând în braţe micul monstru, într-o anteviziune a ceea ce, după ani de zile, se va arăta într-un film al lui Spielberg (da, acelaşi, dar altul), doar că acolo cu un tiranozaur bebeluş. În ambele cazuri, identic paradox: unul dintre cei mai tineri beneficiari ai planetei legănând puiul unuia dintre cei mai bătrâni supravieţuitori ai planetei. Desigur, crocodilii şi aligatorii sunt uşor mai şireţi decât dinozaurii, singura justificare acceptabilă, în opinia mea, pentru faptul că au rezistat până astăzi fără să dispară. Sau atunci, sunt mai proşti. Masa encefalică, în chestiuni de supravieţuire, nu este întotdeauna la post.

Nu, n-am să-i fac un proces lui Spielberg pentru plagiat. La ce bun, cu batalionul de avocaţi pe care-l are pesemne în spatele lui? Pe lângă faptul că nu sunt american şi, cel puţin până acum, n-am mania proceselor. Oricum,

ideea e a lui Tom, nu a mea. Şi nici măcar nu e o idee, ci o realitate; chiar s-a întâmplat, iar realitatea, deocamdată, încă nu are *copyright.*

Spun: deocamdată.

Tom nu era nebun. A luat crocodilul în braţe pentru că-l credea mort, de vreme ce nu mişca.

— Ba chiar i-a desfăcut gura ca să-i vadă dinţii, a râs Sharon.

Aşa că a fost o surpriză când crocodilaşul a început să se plimbe pe punte, după ce trecuse siesta regeneratoare. Asta e, viaţa oferă asemenea *surprises.*

Buu.

*

Mai bună decât asta, doar dacă rechinii mei de acolo din muzeul cu împăiaţi – rechinii-muzeu – ar fi început să mă muşte.

Buu.

*

Mi-ar plăcea, dar, fiindcă am o oarecare pudoare, n-am să încep acum cu exagerările şi să spun că Faial este un Las Vegas al Atlanticului – gata, am zis-o. Zidul pontonului unde, mai devreme sau mai târziu, ancorează toate vapoarele care traversează oceanul este acoperit de graffiti în toate limbile posibile – unele chiar imposibile. Deodată, parcă am fi la Berlin, în ziua când oraşul a fost desdivizat. Altă exagerare, bine, dar ceea ce contează e să subliniez impresia generală.

Cum se face că o insulă atât de mică, atât de cuminţică, atât de rotundă, atât de verde, poate să pară, şi chiar să fie, mai cosmopolită decât gigantica (prin comparaţie) São Miguel? Nu e desigur pentru că are în faţă insula Pico, chiar pe ţărmul celălalt, cu muntele ei absurd (da, în formă de vârf[4]) deghizat într-o Himalaia de buzunar. Peter Café Sport, celebru în lumea largă, cu amintirile şi suvenirurile sale în os de balenă, şi un gin tonic care nu se poate compara decât cu Singapore Slings din, da, din Singapore, nu este nici el un motiv suficient care să justifice un asemenea cosmopolitism,

chiar dacă un *T-shirt* de la Peter este, încă şi astăzi, o amuletă sigură ca să străluceşti în nopţile nebune de la Ibiza sau Torremolinos.

Care-i treaba, care e ea, atunci?

Regret, n-aţi ales bine persoana pe care s-o întrebaţi.

*

Exista un ştiu-eu-bine-ce enervant în orăşelul Horta: să spunem doar că era mai mult sau mai puţin asemănător cu Algarve[5].

Ambarcaţiunile de recreere se aliniau în port, la o distanţă precaută de vapoarele de lucru şi de cel pentru croaziera insulelor, care ne adusese până aici de-a lungul unei nopţi înstelate. Proprietarii iahturilor mă iritau, turişti bogaţi străbătând mările în timp ce salariaţii lor purtau de grijă investiţiilor, micilor palate, grădinilor şi câinelui lor. Invidie, ştiu perfect, nu-i nevoie să mi-o spună nimeni ca să ştiu că e vorba de invidie. În apărarea mea, pot doar să invoc faptul că invidia o fi ea un sentiment rău, dar este totuşi un sentiment. Dintre toate relele, cel mai mic, nu-i aşa?

*

Albeaţa carcaselor şi autosatisfacţia denumirilor nu făceau decât să-mi stârnească proasta dispoziţie. „Princess“, „Golden Maiden“, „Fleur de la Mer“, „Cleopatra“, „Felicità“, mereu nume de femei, de ce? În portugheză, cel puţin, vas, vapor, iaht, pachebot, crucişător, petrolier sunt întotdeauna masculine. Sigur, mai există şi feluca şi corabia, dar nici una nu se potrivea acolo: corabia, pentru că pe vremea ei era cea mai mare dintre ambarcaţiunile existente; feluca, pentru că, aşa cum o indică şi numele, era de o suavitate autumnală asociabilă doar unui râu. Dar barca, era să uit de barcă. Şi pluta, şi fregata, şi şalupa. Şi portavionul. În regulă, nu-i nevoie să spun mai multe. Ştiu când pierd într-o dezbatere. Mă retrag, cu umilinţa cuvenită, la ce bun. Dar o ţin tot pe a mea: de ce dracu’ o trebui o aversă să poarte nume de femeie?

*

„Nu numai asta e distractiv; în Cartagina, se crede că Sfânta Fecioară a Neprihănitei Zămisliri o să-i apere; o scot pe străzi în procesiuni pe pietrele rotunde ale pavajului, pe care plouă cu flori.“

*

Nu, Horta, Faial, nu erau chiar atât de cosmopolite. Doar că populaţia forma fundalul, nu se dezvăluia turiştilor, marinarilor, persoanelor din capitala patriei şi oamenilor din capitalele lumii.

Pe de altă parte, populaţia era cea care simţea insula, cea care ştia cât de mică e insula, cât de mică, minusculă e fiecare dintre feliile arhipelagului. Şi că frumuseţea vulcanică ascundea o viaţă răzleţită şi, uneori, sordidă. Să fim cinstiţi: întotdeauna e rău când există oameni puţini. Lumea astăzi poate avea prea mulţi oameni, dar pe timpul lui Noe (mai ales în faza postdiluviană) chiar că trebuie să fi fost mare plictiseală.

Mai mult decât marinari sau pescari, insularii erau ţărani. Marea era nesfârşită, atât de nesfârşită, că, până la urmă, devenea opresivă, iar băştinaşii ascundeau marea de ochii lor în spatele păşunilor verzi şi al vacilor care se pierdeau, vegetând, în acel verde imens. Verde peste albastru, aşa sunt Azorele. O lume pierdută, fără ipoteză. Dacă ar veni un nou vulcan, un uriaş vulcan, a cărui lavă să unească iar cele nouă frânturi de uscat, poate că ar scăpa. Aşa, cum se spune în limbaj birocratic? „Cu greu are vizibilitate economică.“

— Trebuie să vedem dacă mai există vânătoare de balene, i-am şoptit Anei.

— Şi dacă n-ar mai exista?

— Dacă n-ar mai exista? am repetat eu, ca să câştig timp.

— Da, dacă n-ar mai exista, ce facem?

M-am scărpinat în cap, am ridicat din umeri, am scrutat orizontul cu bărbia.

— Dacă n-ar mai exista, nu există.

*

Nu mai exista. Existau iahturi, existau străini, exista soare; bancuri de peşti de cele mai diferite varietăţi şi dimensiuni veneau la chei, în căutare lacomă de sardele, apele deveneau un holocaust argintiu – dar nu se vedeau nici balene, nici preademnii lor vânători. Comunitatea Europeană dăduse de capăt comerţului, ni se spunea. Iar documentele doveditoare o confirmau. Şi, dacă documentele confirmau, era bine confirmat. Balenele şi vânătorii de balene erau specii dispărute în Marea Azorelor. Punct.

*

De altfel, nu exista nici măcar fabrică în Faial. La Pico, acolo da, acolo era fabrica.

Păi, cum putea să existe vânătoare unde nu exista fabrică? Sigur că nu putea.

*

Între Horta şi Pico, traversarea nu dura nici treizeci de minute, vreo douăzeci, cam aşa ceva. *De la Cais do Sodré până la Cacilhas*[6], practic. Poate de două ori pe-atât, nu mai mult. Faialenii şi picotezii spuneau că se duceau să „traverseze canalul“. Ceea ce nu împiedicase familii întregi să-şi piardă viaţa, de-a lungul anilor, în acea îngustă bucăţică de ocean.

Fabrica de transformare a balenelor în produse ambalabile era, de fapt, dezafectată, dar încă se mai putea simţi mirosul giganţilor putrezind, nu mă întrebaţi cum. Duhoarea nu intra numai prin nări, ci şi prin gură, prin toţi porii, învăluindu-ne, ca o grăsime grea. Ana a trebuit să plece, ca să nu vomite.

La prima vedere, fabrica putea să fie o fabrică de cherestea, un depozit de lemne. Eviscerată deja de maşinăria inerentă funcţionării, abia dacă era un acoperiş mare peste nişte pereţi corodaţi de umezeala sărată. Dacă n-ar fi fost rampa pietruită roasă toată de nenumăraţii caşaloţi care, timp de ani şi iar ani, fuseseră târâţi acolo afară din apă – mai întâi de oameni şi boi, pe urmă de tractoare şi oameni – ar fi fost greu de crezut că, pe cheiul acela părăsit, au fost ciopârţiţi cei mai mari locuitori ai oceanelor, separându-li-se grăsimea, carnea, fildeşul, osul, ambra.

*

Dar vânătoare de balene o mai exista pe insulă? Primul răspuns, evident, a fost un nu categoric. Diferite nu-uri categorice. Câte capete, atâtea răspunsuri categorice. Nimeni nu ştia nimic, iar cei care ştiau câte ceva ştiau doar atâta, că nu era nimic de ştiut.

*

Mă pregăteam să mă înapoiez la Horta, unde în seara aceea avea să aibă loc o petrecere, la inevitabilul Peter, dar Ana găsise o biserică, nişte case şi nişte copii pe care voia să-i imortalizeze cu aparatul ei magic.

M-am lăsat astfel târât în altă cârciumă unde am cerut „una mică“, încercând acum o nouă strategie. În loc să încep imediat să pun întrebări, intrusul curios, străinul băgăreţ, spionul ignobil în serviciul marii capitale, am rămas tăcut, trezind curiozitatea celorlalţi fără să fac eu pe curiosul.

Şi doar după un timp, aproape ca unul care nu vrea să ofenseze, am propus să plătesc un rând de „din alea mici“ tuturor celor care se aflau în local. (Pentru cine nu ştie, „una mică“ este deschizătorul de conserve al sufletului lusitan.) Şi, odată deschisă cutia Pandorei, doar dacă ai mult ghinion n-ai să auzi acolo poveşti interesante despre vânătoarea de balene; iar, dacă ai noroc, cineva va fi lucrat chiar în fabrică sau va fi avut un tată, un văr, un unchi care să fi lucrat în fabrică.

Mi-a ieşit lozul cel mare. Niciodată nu voi şti dacă a fost datorită forţei de convingere a unui rând de „din alea mici“ sau a şarmului meu personal, dar unul dintre amfitrionii invitaţi de mine s-a hotărât să spună:

— O, domnule, aici la Pico nu mai există vânătoare, asta s-a terminat de mulţi ani.

Ah.

Şi mi-a mărturisit:

— Cei din Horta se spune că încă mai fac.

Mi-am ascuţit caninii. *Încă?*

— Cică da. Din când în când, pe *surrelfa*, ies în larg.

Pe *surrelfa*, vasăzică, hm? Ies în larg, hm?

Probabil nu era adevărat. Dar era o pistă.

*

Am apucat, nu „pe *surrelfa*“, ci „la mustaţă“, ultimul vapor al zilei spre continent. Vreau să spun, spre Horta. *Caramba.* Nici nu ne-am înălţat bine cortul nomad pe acea insuliţă, că deja îi spuneam continent – adică, adăpost cald.

Zât.

*

„Partea bună în cartea lui Raleigh e că nu face tragedie nicăieri. În timp ce intră în contact cu indienii, începe să mănânce ouă de iguană şi să bea chicha[7]*. [...] La sfârşit – asta nu putea să lipsească – vorbeşte de monştri: tribul Ewaipanoma, cei fără cap, cu ochii pe umeri, gura la mijlocul pieptului...“*

*

În noaptea aceea, am visat nu vânători de balene, ci vânători de capete. Indivizi groaznici, cu feţe tatuate à la Queequeg, uriaşul canibal tatuat din *Moby Dick* (1851), romanul care, precum o stâncă, punea temeliile canonului literaturii americane – înainte de a descoperi umanitatea iubită a balenelor, desigur, când a încetat să le mai fie pe plac.

E întotdeauna aşa, dezumanizăm umanul când ne plictisim de el, numindu-l bestie, animal, ţap, maimuţă, bou, măgar, porc; şi, când vrem să ne simţim bine cu noi înşine, umanizăm animalul astfel încât să ne putem proiecta în el ca într-o oglindă distorsionată – inteligenţa delfinului, loialitatea câinelui, curajul leului, şiretenia vulpii. Fără să uităm de altruismul mielului, un animăluţ slavă Domnului atât de serviabil, încât periodic se sacrifică pentru noi.

În vis, prada eram eu. Cufundat în apă, alergam, alergam, cu vânătorii *jivaros*[8] după mine. Da, era ciudat, alergam înăuntrul apei, în loc să înot. Măcar să fi fost deasupra apei... Dar nu, era *înăuntru* – înăuntrul apei. Poate că din cauza asta am început să obosesc, în timp ce vânătorii se apropiau tot

mai mult, siguri pe ei, calculaţi, încercuindu-mă fără grabă, istovindu-mi puterile, în aşteptarea momentului potrivit ca să mă, vai, înjunghie cu harponul în spinare. La un moment dat, am văzut o enormă siluetă neagră amintind puţin de uriaşul Adamastor[9] care, din nenoroc în dragoste, a devenit ameninţător:

Schimbatu-mi-s-a carnea-n neagră humă,
Schimbatu-mi-s-au oasele în stânci. [...]
Şi iată, mut, în jalea mea adâncă,
Lipit de stâncă, m-am schimbat în stâncă![10]

Am făcut o ultimă sforţare, în speranţa de a mă putea ascunde în spatele uriaşului. Părea o stâncă, dar după aceea am observat că se mişca, parcă respirând. M-a apucat un început de panică: un rechin?!?

Mă înşelam, era doar un petrolier scufundat. În clipa aceea, am înţeles că era fundamental să-i descopăr numele, nu-mi dădeam bine seama de ce, dar aveam senzaţia că era ceva esenţial pentru supravieţuirea mea. Trebuia să-i găsesc, cu orice preţ, carcasa. Volumul animalului era enorm, mai mare decât un stadion de fotbal – şi mai ruginit decât un petrolier. Până când am găsit literele. Erau acoperite de mâl şi rugină, dar m-am apropiat ca să încerc să citesc.

Ce oroare! Imposibil!

Numele vaporului era...

După cât se pare, m-am trezit. Richard al III-lea, conform bardului, îşi dădea regatul pentru un cal. Eu, cum n-am capul încoronat, sunt mai modest în pretenţiile mele: regatul meu pentru un vis în care să ajung la miezul misterului.

*

Graţie strategiei păianjenului antropologic, de a mă duce în cârciumi, a da pe gât nişte pahare, a vorbi puţin, a auzi puţin, am înaintat puţin. Insularii erau aidoma oricăror alte persoane din mediile închise: foarte neîncrezători – nu complet fără justificare – în străini, care pesemne le

păreau nu numai turişti, cât oportunişti. Dar pe urmă, cum la fel se întâmplă de obicei cu persoanele din mediile închise, se lăsau uşor îmbrobodiţi.

Nu sunt un mare observator, trebuie să fi înţeles asta şi dumneavoastră. Nu am, n-am avut niciodată ochii suficient de deschişi. Şi mie ei mi se păreau toţi la fel, locuitorii din Horta; unii trăind din mici negoţuri, alţii lucrând pentru marele întreprinzător local, primăria; câteva restaurante şi prăvălii depinzând de turism, alţii încă ocupaţi cu pescuitul şi grădinile de zarzavat, omonime[11] şi fericite, ei mişunau pe coastă în sus, pe măsură ce oraşul (*târgul...*) se transforma, cum ar fi spus Camões dacă s-ar fi dus în azoreenele insule, din ceaţă rece în verde câmp.

Întâmplător, Horta nu era numai un port pentru ambarcaţiuni de recreere, chiar dacă acestea, de fapt, constituiau grosul ocupanţilor portului, mai bine zis ai docului. Oraşul era şi un şantier naval cu industrie şi metalurgie proprii, cu docheri, persoane întotdeauna mai mult urbane decât rurale, fiind legate de o activitate mecanică, macarale, încărcătură, depozite, containere. N-ar fi de mirare să existe acolo şi vreun mic trafic. Contrariul – ar fi.

Până la urmă, pe acolo treceau toţi cei care voiau să vină din America în Europa. În felul său, Faial era pentru Atlanticul zilelor noastre ca Veneţia pentru timpurile lui Marco Polo: un antrepozit privilegiat între Occident şi Orient. Chiar dacă, în Atlantic, Europa Occidentală însemna uneori Orientul. Ştiu, şi mie-mi sună ciudat. Ce pot să spun? Relativitatea are asemenea lucruri.

„O, domnule, aici la Pico nu mai există vânătoare, s-a terminat demult. Cei din Horta încă o mai practică. Din când în când, pe *surrelfa*.“

Cine spusese asta? Fusese bărbatul acela din Pico, nu fusese el? Oricine ar fi fost avea dreptate. Chiar dacă la momentul acela încă nu cunoşteam acest lucru. Dar de când are cunoaşterea mare influenţă asupra realităţii?

Şi nici prin gând nu-mi trecea că, înainte să-mi dau seama, voi fi în plin ocean, la peste douăzeci de mile de coastă, în marea monştrilor marini.

*

Mai întâi, au trebuit să se asigure că nu, nu aparţineam brigăzii roşii a ecologiştilor verzi. I-am asigurat, am promis, am jurat: nu, nu eram un

turnător prefăcut, „încercând să-mi fac o impresie“ dacă mai exista vânătoare de balene doar pentru ca apoi să mă duc să mă grozăvesc şi să fac un scandal mediatic şi să-i denunţ drept Brute Insensibile, Torţionari de Animale, Cruzi Ticăloşi etc. în faţa camerelor de televiziune, a radiourilor, a ziarelor şi a altele de acelaşi fel.

Nu m-am putut împiedica să nu scot un oftat de apreciere. Admirabilă lume nouă, aceasta, în care toată lumea ştie ce este un telejurnal şi cum se construiesc ştirile, şi intuieşte – asta da – că informaţia înseamnă, înainte de orice, distorsiune.

Până şi prezumtivii vânători de balene, care ar fi trebuit mai curând să fie ocupaţi să-şi ungă micuţele arme de omorât giganţi, medievalele lor leviere, lance, harpon, velă, parâmă, cârlig, vâsle, până şi ei erau atenţi la fenomenul informaţiei instantanee. Până şi în acea fărâmă de la capătul lumii, undeva, în ocean, se ştia că satul global este satul global. Uluitor.

Da, de acord, e şi deprimant.

Şi mai uluitoare era puterea alcoolului. Când se află pe uscat, rar e marinarul care nu bea – poate ca să nu i se facă greaţă, cu lipsa balansului pe puntea pe care calcă.

*

Sharon bea, şi chiar zdravăn. Nu de ea trebuia să vorbesc, acum eu stau la masă cu un figurant docher, individ dârz, cu picioare scurte, dar spătos, care, atunci când nu sunt vapoare, face un ciubuc şi în construcţiile civile. El a fost cel care a început să-mi pună întrebări când i-am spus că vreau să aud poveşti despre vânătoarea de balene. Ba chiar a mârâit:

— Şefu’, încă două de-alea mici. Şi cu vocea mai scăzută: Acum plătesc eu.

Când un asemenea bărbat ne plăteşte un rând e semn că începe să ne accepte. E o regulă universală. La fel de sigură ca doi şi cu doi fac... mă rog, la fel de sigur cum doi şi cu doi fac doi şi cu doi.

Nu, Sharon nu era acolo în momentul acela, aveam să o cunosc abia câteva zile mai târziu. Prin Ana, cinste ei. Cum s-a făcut ca Ana şi cu ea să devină „prietene“? Chiar aşa. Cum îşi făcea Ana prietene?

„Ea se uita la un costum de baie şi eu i-am spus că cred că i-ar sta bine.“

Şi Sharon nu s-a mirat, blondă şi sărată cum era, că Ana i s-a adresat, din primul moment, în engleză. Vorba atrage (remorchează, târăşte după ea) vorba, costumul de baie remorchează (târăşte după el, atrage) costum de baie, empatia târăşte după ea (atrage, remorchează) empatie, s-au dus amândouă să bea un ceai şi, presupun, să vorbească despre sensul vieţii. Sau poate că nu un ceai; un gin, la Peter. Cu mai mult gin decât apă tonică, pentru Sharon, asta e cel mai probabil. Mutră ca să ceară asta va fi avut ea, iar chelnerul de bună-voie ar fi riscat să fie dat afară decât să nu-i satisfacă cererea.

Sincer vorbind, nu ştiu ce anume va fi ştiut Ana, persoana pe care eu o cunosc mai curând ca semănând cu o publicitate radiofonică, despre sensul vieţii. Îmi închipui că Sharon se va fi simţit singură după ce traversase jumătate de Atlantic ca locotenent pe „Nicole“, avându-l doar pe morocănosul Tom drept partener de conversaţie. Mai cred şi că trăncăneala interminabilă a Anei o fi distrat-o.

O perfectă prietenie de circumstanţă: în colţul din dreapta, *ladies & gentlemen*, patruzeci şi şapte de kilograme, Ana, femeia care adoră să vorbească; în colţul din stânga, cincizeci şi patru de kilograme, Sharon, femeia care s-a dezobişnuit să vorbească. Tyson şi Holyfield[12], versiune feminină. Ce n-aş da pe lumea asta ca toate persoanele să se completeze astfel, ca o bărbie cu o mănuşă.

*

Tipic, nu-i aşa? Tocmai stăteam şi povesteam foarte interesantul moment când am început să pătrund în Frăţia Vânătorilor, şi ce fac? Deturnez avionul spre Sharon. N-are a face. Oamenii mării ştiu pe dinafară ce înseamnă o derivă. Să urmezi vântul, să profiţi de curent, să citeşti vremea.

Deriva. Să te laşi dus. Să mergi în voia rândurilor, a frazelor, a valurilor. Să divaghezi, să surfezi, să hoinăreşti. Deriva e un întreg proiect de viaţă. Unii chiar îi spun metodă. N-aş merge atât de departe. Aş spune mai curând că este vorba, poate, de un mod de a dansa.

Atenţie, totuşi, la baliza de semnalizare: a nu confunda deriva cu scufundarea, afundarea, ducerea la fund, naufragierea, eşuarea. A nu confunda deriva, da, nu, cu eşuarea.

*

Când vânătoarea mobiliza întreaga comunitate, era centrul întregii insule, *sufletul oamenilor*, paznicul lansa o rachetă, şi pe urmă clopotele băteau alarma şi înseşi femeile veneau fuga să ajute ambarcaţiunile să iasă la apă. Bărbaţii părăseau treburile pe care le aveau – să repare năvoadele, să are pământul, să cimenteze un perete – şi brusc erau în larg, fiecare perfect conştient de misiunea şi de poziţia sa.

Toate persoanele care practică o activitate grandioasă, cu un oarecare grad de violenţă sau care reclamă vreun tip de dăruire totală, au tendinţa să stea mult timp în letargie, precum crocodilii pe puntea unui iaht, reptile cu sânge rece reîncărcându-şi încet bateriile în voia soarelui regenerator, explodând de energie doar în momente speciale, ca personajele de roman când se trezesc după ani de vegetare. Soldaţi, artişti, vânători – toţi aceeaşi bătălie, aceeaşi trudă, acelaşi blestem. Lungi perioade de inerţie forţată întretăiate de suspine de activitate febrilă.

Şi fapt e că doar în aceste ocazii – inevitabil scurte – ei sunt vii.

*

La câţiva kilometri de Horta (în Faial, totul se află la câţiva kilometri), pe buza vulcanului care avea drept destin să fie centrul nervos al insulei, exista un paznic cu un binoclu cu bătaie lungă. Un soi de cazemată unde, până recent, un om stătea proptit cât era ziua de lungă, pândind orizontul până găsea semne de balenă în larg: o tălăzuire de spumă, o siluetă pântecoasă, o bătaie din coadă. În desenele copilăreşti, balenele emit un jet de apă în formă de pâlnie stilizată, ca ornamentele unei fântâni de grădină. În realitate, se produce chiar o ţâşnitură, o expulzare de aer şi apă, dar e un jet dezordonat, abrupt, violent, nimic altceva decât gâfâitul unui animal mare. O izbucnire verticaloidă şi abruptă.

*

Marea nu e foarte tolerantă cu greşelile umane. Cât timp aveau bărbaţii să rămână în larg? În principiu, cu noroc, nu multe ore, dar nu se putea spune. Totul depindea de balenă, de vânt, de vreme, de starea mării. În fine, totul depindea de tot. Nu era greu să-ţi imaginezi femeile alergând spre chei sau spre plajă, desculţe, cufundându-şi în apă picioarele goale, fără teama de a-şi uda fustele. Femei deprinse cu durerea şi mizeria, alergând ca să le ducă merinde soţilor, pâinea de porumb, vinul; poate nişte bucăţi de sardea uscată. *Să navighezi e nevoie, să trăieşti nu e nevoie?* Depinde. Nevoie era ca ele să aibă puteri să lupte.

*

Asta era, cel puţin, ce dădea de înţeles puţina literatură pe care o citeam pe această temă – Vitorino Nemésio, Dias de Melo, ceva mai mult. Cărţi de bord pe care le-am întâlnit la un negustor de mărunţişuri, lângă vreo câteva romane de aeroport american.

În zilele noastre, acest pitoresc s-a pierdut, am înţeles asta de la bărbatul la a cărui masă şedeam. Desigur, vânătorii, dacă mai existau, nu erau chiar atât de săraci. Mizeria am văzut-o eu la Coada de Peşte, pe insula São Miguel, unde accentul local, deja de la sine foarte închis (culme acolo se spune *ciúme*), devenea dialect de lemurieni.

Faial era altceva. Şi, dacă ei încă mai continuau să spună că pentru supravieţuire, pentru a avea de lucru, se duceau la vânătoare, scuza asta nu mai ţinea. De altfel, cum să o facă pentru a avea de lucru, dacă fabrica din Pico era dezactivată??

*

În aceeaşi noapte, am fost prezentat altui posibil vânător, un uriaş bărbos, de care nici nu era nevoie să mi se spună că era om de la docuri şi de la construcţii civile. Nu era un dulap, era un întreg mobilier, cu muşchi care păreau sertare. Nu m-ar fi surprins dacă ar fi adăugat cineva, în surdină, că

se mai ocupa şi cu recuperări dificile, un mic serviciu curat, domnul meu, se plăteşte imediat, pe loc.

În felul său, acum că îi cunosc pe amândoi, văd că nu era foarte diferit de Tom, deşi poate ceva mai mătăhălos. Şi, ca şi Tom, acest colos trebuia să aibă şi el poveştile lui cu bătăi prin baruri, unul contra multora, ia veniţi băieţi, cu cât mai mulţi cu atât mai bine. Doar că la Tom era „natural“ să fie mare, era american, era un Hemingway, era un camon[13].

Acest obelisc uman era enorm, amplu, umflat, cu acea grăsime de urs despre care niciodată nu ştim dacă e grăsime sau muşchi până ce încasăm o lăboaie, abruptă, letală – şi, de cele mai multe ori, surprinzător de rapidă. Nu, să nu-i subestimăm pe graşi. La fel cum nu trebuie să subestimăm balenele.

Aproape că l-am putut auzi admonestându-mă, îmbufnat ca Obelix: „Nu sunt gras, sunt doar bine făcut.“ Dar nu asta a spus el. Ce a spus a fost:

— Şi dacă vă luăm cu noi, ce o să povestiţi pe urmă acolo, pe continent?

Nimic, am minţit.

— Păi nu sunteţi jurnalist?

Nu, am minţit, eram doar student la masterat, pur şi simplu făceam o lucrare pentru universitate. Totul foarte ştiinţific, să stea liniştiţi. Nimic de ideologie, nici de politichie. Şi mai puţin încă de vegetarisme sau ecologichii. Pe mine mă interesau persoanele, puţin îmi păsa de balene. (Şi aici, se mai întâmplă şi minuni, spuneam adevărul.)

Hm...

Ca un bun azorian, Obelix umblase prin Statele Unite, la Fall River, New Bedford, Boston – „Fó Riva“, „Niubedefó “, „Bosta“. Încă mai avea şi familie pe acolo. Pe urmă se înapoiase, din cauza unor *probleme.*

N-am vrut să-l întreb ce probleme or fi fost, nici el nu s-a arătat dispus să povestească. Droguri, o luptă într-un bar, un şef de echipă cu capul despicat? Nu era treaba mea, deşi m-ar fi liniştit mai mult dacă ar fi fost vorba de o încăierare. Tom avea să-mi povestească una teribilă: cu o carte.

— Amice, vii cu noi săptămâna viitoare. E posibil să ieşim săptămâna viitoare.

— Crezi că o să mă puteţi lua?

— Asta e ceva ce o să vedem atunci, amice.

— Dar o să ieşiţi?

— Şi de unde vrei să ştiu? E posibil. Săptămâna viitoare.

Am vrut să-l întreb de ce nu chiar acum, dar senzaţia de a mă fi strecurat într-o frăţie secretă, unde nu lipseau decât glugile, m-a făcut să tac.

Dacă aş fi acordat atenţie cheiului, aş fi putut intui: un cargobot sub pavilion panamez acostase în ajun, ceea ce însemna de lucru pentru cel puţin patru, cinci zile. Perfect pentru ei, mai puţin pentru mine. Deja măsurasem insula cu pasul de la un capăt la altul, şi era gata să aprind fitilul. Sau, mai rău, să rămân cu pulberea udată. Ce să mai fac timp ce cinci zile? Să stau în aşteptare. În aşteptarea a ce? A unei himere. În aşteptarea, foarte probabil, a nimic. În fine, mai bine să speri decât să disperi – nu se spune aşa?

Din fericire, Ana realizase întâlnirea cu Sharon.

Din fericire e un fel de a zice, evident. Aţi observat desigur că, de cele mai multe ori, a spune din fericire sau din nenorocire e totuna.

*

— Uite, Rui, aceasta e Sharon.

— *Hi.*

— *Sharon, this is Rui, the friend I told you about.*

— *Hi.*[14]

Ne aflam la Peter – unde în altă parte puteam să fim? Cu trei sticle de bere, fără pahar, nici corzi, una dintre ele sprijinită de un brandy, fără baliză, cum folosesc marinarii puri şi duri. O înghiţitură de bere, alta de rachiu şi ho ho ho, om la apă. Dar numai unul dintre noi era marinar: Sharon. Era deci al ei acel brandy.

„Prietenul despre care ţi-am vorbit.“ Ce-o fi putut să-i spună Ana acelei femei de treizeci şi ceva de ani, poate chiar patruzeci, drăguţă, faţă cu surâs protestant, cum mi se par toate blondele anglo-saxone sau nordice, cu ochii cenuşii ai cuiva care ştie tot şi n-are încredere în isteţimea necioplită a latinilor?

Da, aveam prejudecăţi. Încă mai am. Întotdeauna mi s-a părut exagerată această frică de prejudecăţi, de stereotipuri, de idei de-a gata. O prejudecată

e o judecată prefabricată, luată de-a gata, mestecată, un soi de hamburger mental. Poate să nu facă mult bine, dar, uneori, e singura scândură de salvare de care ne putem agăţa. Şi m-am şi gândit, cu oarecare melancolie, că prima victimă a prejudecăţii e, sărmana, prejudecata însăşi. În fine, asta rămâne pe altă dată.

Nu ştiu ce o fi spus Ana despre mine, dar ştiam că, dacă stăteau acolo aşezate de mai mult de nouăzeci de secunde, cel mai bine era să mă tem de tot ce-i mai rău.

Am fost şarmant, sigur cum eram, ca un bun portughez, de fluenţa englezei mele:

— Sper că n-ai crezut nimic din ce a spus prietena mea...

— Sharon are un iaht! m-a întrerupt Ana, cu entuziasm.

Femeia blondă mi-a zâmbit, ca şi cum ar fi spus n-o lua în seamă, e evident că exagerează.

— E un mic velier, a corectat, modestă.

— Chiar şi aşa, a spus Ana. Nu oricine îşi poate permite luxul să...

Acum, femeia chiar că a izbucnit în râs, cred că amuzată:

— O, nu-i al meu. Eu sunt doar din echipaj. De altfel, ca să fiu mai exactă, eu sunt echipajul.

Napoleon a spus, dacă nu mă înşel: *La France c'est moi.*[15]

Flaubert: *Madame Bovary c'est moi.*[16]

Şi acum Sharon: *La tripulation c'est moi.*[17]

Trăsătură comună a celor trei dictatori: se înşelau cu toţii categoric.

*

Sharon s-a dovedit mai vorbăreaţă decât mă aşteptam. A povestit că era originară din Tasmania, o insulă australiană de dimensiunea Scoţiei, indolent adăpost al unor indolenţi crescători de indolente oi. Începuse să călătorească prin lume la şaptesprezece ani, şi, cu timpul, învăţase bătăliile mării. Acum, era un excelent *skipper.* O vreme, îşi câştigase pâinea ducând iahturi de pe o coastă pe altă coastă (oriunde ar fi fost coasta sau coasta) pentru proprietari bogaţi care găseau nostim să posede o ambarcaţiune de recreere, dar pe care îi apuca greaţa chiar şi când făceau bărci de hârtie.

— Acum, sunt cu Tom. E o fiinţă minunată. Dar poate fi şi o pacoste.

N-a spus pacoste, bineînţeles. A spus *pain in the ass*, care textual înseamnă „durere în fund“, dar e acelaşi lucru cu pacoste. Nu întotdeauna se poate traduce textual. Să-l numeşti pe Tom „o durere în fund“ e chiar nostim, pe englezeşte, şi poate fi chiar tandru, pe englezeşte. În limba noastră, cine ştie de ce, nu merge.

Acum sunt cu Tom? Minunată ambiguitate feminină. Mai bună nu-i decât favorita mea: *mergem să ne culcăm puţin.* Oricum, nu era problema mea, nu era subiectul nostru, dacă ea era cu Tom, nici cum *era* ea cu Tom.

Dar Ana, blestemata de Ana, a făcut în aşa fel, încât să devină subiectul nostru.

— O! Ce mult mi-ar plăcea s-o văd pe „Nicole“!

Magnific talent, Ana. Eu nu mi-aş fi amintit niciodată numele ambarcaţiunii. De altfel, nu mi se părea să-l fi auzit din gura lui Sharon. Dar Ana îl extrăsese oarecum şi păstrase apoi mica informaţie într-un buzunar mintal unde să-i fie la îndemână, la îndemână ca să o semene.

Şi acum o semăna.

— Ah, da? s-a mirat (sau poate nu) Sharon. Puteţi veni să ne vedeţi când vreţi.

Ana aproape că a bătut din palme. Şi eu aş fi putut să aplaud, dacă mi-ar fi cerut-o.

— Am o idee! a exclamat Sharon. Aveţi ceva de făcut mâine? De ce nu veniţi să luaţi prânzul cu noi?

Dacă aveam ceva de făcut? Eram pe o insulă, la toţi dracii. O insulă. O i n s u l ă. I n s u l ă. Ce poţi să faci pe o insulă, decât să aştepţi?

*

Am săgetat-o pe Ana cu trist celebra mea privire indignată.

— N-ar fi trebuit să spui asta aşa dintr-odată că ţi-ar plăcea să vezi ambarcaţiunea, am muştruluit-o, după ce a plecat Sharon.

— De ce nu? a râs Ana. Nu mai fi întotdeauna atât de egal cu tine însuţi. Ai să vezi, o să fie distractiv. Mai ştii, poate că ne şi invită să dăm o raită cu ei.

*

În noaptea aceea, am făcut dragoste. Şi a fost foarte ciudat, niciodată nu mi se mai întâmplase. Toate prietenele mele se plângeau de bărbaţi, devenise deja un mit, că obţineam ce voiam şi apoi ne întorceam pe partea cealaltă şi sforăiam, reci, sătui, ursuzi şi egoişti. Şi vreţi să ştiţi ceva? Ei bine, asta a fost ce a făcut Ana cu mine în noaptea aceea!

Nici nu am ajuns măcar la penetrare. Ne-am încurcat în preliminarii, nişte săruturi, nişte mângâieri, nişte mâini pe spate, nişte sugeri de sfârc. Şi pe urmă, când ea era deja suficient de încălzită, şi-a frecat pelvisul de coapsa mea, am simţit un lichid fierbinte scăldându-mi piciorul când ea a atins orgasmul şi – şi gata, s-a întors pe partea cealaltă.

Şi... şi eu?

Am mai încercat s-o sărut, să mă lipesc de fesele ei, să-i explic starea frustrată a erecţiei mele. Dar ea a mârâit doar:

— Noapte bună, Rui.

Iar când, încă năucit, am insistat din nou, Sharon a repetat doar, cu mai multă vehemenţă, în surdină, aproape iritată:

— *Noapte bună, Rui!*

Am spus Sharon? Voiam să spun Ana, evident. Se întâmplă asemenea lapsusuri.

Mi-a fost greu să adorm.

*

Care a fost prima impresie pe care am avut-o văzându-l pe Tom? Bine, trebuie să se înţeleagă că nu eram interesat de el, la vremea aceea. Aş putea răspunde într-o formă galantă: cu două femei drăguţe în faţă, ce motiv aş fi avut să mă interesez de el? Nu putem uita că era vară şi, în timpul verii, oamenii trebuie să fie golaş de veseli, vesel de golaşi, altfel Dumnezeu lansează o săgeată asupra noastră, ca să ne pedepsească fiindcă păcătuim contra ordinii naturale a lucrurilor.

Una dintre acele femei drăguţe, Ana, era deja cunoscuta mea, cu manii dezagreabile, cam plictisitoare chiar, dar nu mai puţin întreprinzătoare. Dovadă era faptul că ne aflam acolo, în drum spre altă insulă, navigând în

voia vântului, cu delfini însoţind voioşi velierul, ca în filmele americane. Lipsea doar un zâmbet de fericire în inimile noastre. Şi de altfel, nici asta nu lipsea. Un zâmbet-de-fericire-în-inimile noastre.

Sharon, cealaltă femeie, avea avantaje şi dezavantaje. Era misterioasă, ceea ce e întotdeauna un punct în favoare. Şi era misterioasă, ceea ce e întotdeauna un punct în defavoare. Şi era mai în vârstă decât Ana sau decât mine. Totuşi, nu chiar atât de în vârstă ca acel comandant bărbos – am socotit că Tom trebuie să fi fost în anii şaizeci în drum spre şaptezeci. Sharon îmi amintea de o Helen Mirren bronzată, dar puţină lume are idee de chipul actriţei despre care vorbesc. O frumuseţe vag tristă, ironică, sceptică. Mă îndoiesc că asta ar fi de mare ajutor, dar nu mi se năzare nimic mai bun. Şi nici nu contează. Să spunem doar că e vorba de nişte ochi care au văzut deja lumea ascunşi într-o faţă luterană, foarte limpede, foarte sinceră, foarte *Muzică în inimă*. Asta e, cine nu o cunoaşte pe Helen Mirren se poate gândi la Julie Andrews care se amorezează de tatăl a şapte copilaşi von Trapp, şi astfel nu se află departe de portul unde vreau să mă adăpostesc. Doar că trebuie exorcizat personajul de candoarea aceea hipertrofiată. Tipul de femeie care ne intimidează, cred, dar evident că vorbesc pentru mine. Fiecare se intimidează cu femeile pe care le vrea. Ceea ce nu lipseşte pe lumea asta sunt femeile intimidante.

*

Mergeam doar până la São Jorge, care, pentru cine are ambarcaţiune proprie, însemna chiar „acolo alături“, la câteva ore, dacă vânturile şi curenţii s-ar întoarce în direcţia aceea. Insula era vizibilă atât de pe Faial, cât şi de pe Pico, dar, fiind mai puţin locuită, nu avea cursă regulată. Fiecare insulă era o insulă, o insulă, o insulă. Excepţia poate ar face-o duetul Faial–Pico, despărţit nu de un ocean, ci de ceea ce localnicii numesc canal.

Tom şi Sharon deciseseră că era mai distractiv să luăm prânzul pe vas decât pe uscat. Iar noi, ce părere aveam?

*

Percepţia mării se schimbă repede, prin simplul fapt că eşti pe o punte îngustă şi la mai puţin de două braţe de apă. Nici o legătură cu gigantismul pachebotului care făcea ruta insulelor, nici cu cheiul unde bancuri de sardele căutau un neputincios refugiu, nici cu sala muzeului din Ponta Delgada unde fusesem aproape devorat de frică de către rechini.

Ziua era senină, luminoasă. Dintre noi patru, doar Tom nu era în costum de baie, mai curând purta nişte pantaloni largi de pânză, care abia dacă treceau de genunchi. Ana a profitat imediat de oportunitatea de a face *topless* şi de a-şi arăta superioritatea arogantă a sânilor ei tineri, şi a făcut-o într-un mod care mi s-a părut dublu de abuziv, pentru că s-a instalat la proră, aproape pe catarg, ca şi cum ar fi fost reîntruparea în carne şi oase a acelor femei din lemn care se înălţau de pe coca corăbiei şi se ridicau din ape, măşti magnifice, maiestuoase, înspăimântătoare.

Şi, de altfel, poate că exageram cu zelul meu. Nu eram tatăl, nici soţul ei. Nici măcar iubit, să fim de acord. Grozav iubit, dacă aş fi fost.

Sharon i s-a alăturat Anei, şi amândouă au schim- bat nişte cuvinte şi au râs mult. Sharon vedea în Ana ceva care la vremea aceea mi-era cam greu să captez: viaţă. Îi intuia şi defectele, dar nu le lăsa să-i strice viziunea ansamblului. Şi mult mai puţin plăcerea.

Mi-ar plăcea să fiu şi eu aşa. Nu sunt.

Am simţit că, de vreme ce ele stăteau de vorbă ca femeile, mie îmi revenea să vorbesc ca bărbaţii. Tom, aşezat la cârmă, la pupă, zâmbea transformat în urs, cu aerul cel mai paşnic din lume.

— Marea e bună, am lansat.

Nu ştiam ce să-i spun acelui american cărunt şi bărbos, şi asta a fost tot ce mi-a ieşit pe gură. La urma urmelor, ne aflam pe vasul lui, în contra vântului, jucându-ne de-a clonele principilor de Monaco. Cu diferenţa că, în Mediterană, nu mai existau delfini care să însoţească vedeta de lux, doar dacă ar fi fost angajaţi de vreun circ, ca să compună fotografiile unor paparazzi. Iar ăsta era un avantaj al Atlanticului asupra Mediteranei – aici nu existau chibiţi care să ne controleze toate mişcările. Eram în libertate totală, absolută. Pentru unii, asta ar însemna chiar definiţia fericirii.

— Mai liniştită ar fi greu, a fost de acord Tom, afabil, privind pe deasupra mea, spre orizont. Nimeni n-ar spune că, în vremurile sale bune,

acest om fusese un bătăuş înnăscut, deţinut de mai multe ori.

— Asta-i bine, am lansat iar, ştiind că pietrele pe care le foloseam ca să aprind focul (focul unei bune conversaţii) erau cam muiate.

— Dar o să se strice peste câteva zile, a adăugat, parcă vrând să mă indispună.

Eu nu vedeam nimic. Cerul era cel mai albastru posibil, doar câţiva nori albi compunând peisajul. M-a impresionat cum de putea să descifreze cerul când eu nu vedeam nimic.

— Am întrebat la căpitănie, a râs el, citindu-mi uimirea ca şi când ar fi fost vorba de o carte pentru copii. E întotdeauna bine s-o faci, când călătoreşti pe o coajă de nucă atât de fragilă ca „Nicole“.

— Ah.

Altă întrebare. Repede, altă întrebare. Pe vremea aceea, mi-era frică de tăcere şi nu percepeam că nu e nimic rău să rămâi tăcut în mijlocul unei conversaţii, sau chiar să nu existe conversaţie între două persoane care merg una lângă alta. Tăcerea e ca marea. Ne învăluie şi ne poate scufunda, dacă nu ştim să luptăm cu ea; dar ne poate şi legăna, dacă pierdem frica şi ne lăsăm duşi. În cazul amândurora, mare şi tăcere, nimic nu-i mai rău decât să dăm din braţe cuprinşi de panică.

Dar la epoca aceea, evident, nu ştiam asta. Altă întrebare, altă întrebare. Despre starea vremii, fundul mării, sensul vieţii. Altă întrebare, haide.

— „Nicole“... de ce „Nicole“?

*

— „Nicole“? a repetat Tom, după ceea ce mi s-a părut o pauză lungă. Era numele soţiei mele.

— Ah.

Tom a zâmbit.

— E moartă.

Ah. Super călcat-în-străchini atacă din nou.

— Nu-i nimic rău dacă vorbim de asta, m-a liniştit Tom. Eram deja despărţiţi demult. Dar am socotit că îi datoram un oarecare omagiu. Aşa că, atunci când am cumpărat vasul, i-am dat numele ei.

Ah.

*

Thomas F. Williams. F pentru Frederick, dar se utiliza doar în ultimă instanţă, dacă era nevoie să se facă distincţia între acest Williams, născut în 1926, şi alţi omonimi, ca Thomas Williams, născut în 1935 şi mort în luptele din Coreea, sau Thomas Lee Williams, alias „Armăsarul Tom“, născut în 1967 şi ispăşind actualmente patru pedepse şi jumătate de condamnare pe viaţă în stabilimentul penitenciar din Angola, Louisiana, pentru că a ucis un vânzător de momeală pentru peşte-pisică spre a-şi alimenta cine ştie ce viciu deplorabil.

Thomas F. Williams s-a înrolat în armată la şaptesprezece ani, intrând ulterior în marina Statelor Unite, unde a rămas şi a ajuns la gradul de prim-sergent, până la trecerea în rezervă şi pensionare automată, la cererea sa, în 1974. Timp de zece ani, a fost legat de submarine, înainte de a fi detaşat pe portavionul „SS Mayaguez“, de unde au plecat multe dintre atacurile aeriene în Vietnamul de Nord, între 1967 şi 1969.

— Am avut ghinion, urma să ne povestească Tom. Mai întâi, am fost sub apă, într-o fabrică claustrofobică şi scufundată. Pe urmă, când am venit sus, m-au pus pe un aeroport plutitor. Eu, care voiam să văd marea, şi nu exista nici un mijloc să văd marea.

Tom a traversat neatins trei războaie, al Doilea, Coreea şi Vietnamul. Soţia sa, Nicole, de care până la urmă a divorţat, fără copii, a avut mai puţin noroc: primul şi singurul ei război – contra unui limfom – a fost imediat pierdut, în mod patetic şi disperat.

Tom s-a pensionat în ultimele luni de viaţă ale Nicolei, ca să poată sta lângă ea în cea din urmă călătorie. Apoi ea a murit, şi el a rămas fără să aibă nimic de făcut. S-a gândit să-şi pună capăt vieţii, dar a înţeles că era ridicol ca un bărbat să se sinucidă ca să-i urmeze unei femei de care, în fond, era divorţat. Un timp, alcoolul i s-a părut un bun mijloc de a-şi îneca amarul, până ce a descoperit că amărăciunile ştiau să înoate mult mai bine decât pisicile şi, în ce le privea, aveau şi mai multe vieţi. Ca hidrele cărora, după fiecare cap tăiat, li se năşteau două.

Tom a descoperit atunci trei lucruri:

a) niciodată nu cunoscuse cu-adevărat marea şi, astfel, nu fusese marinarul care dorise să fie;

b) avea ceva bani în bancă, de vreme ce marina îi dăduse, dacă nu marea, cel puţin pat, haine şi mâncare;

c) nu era prea târziu, nu e niciodată, încă mai avea timp să facă ce dorise dintotdeauna.

A cumpărat o mică ambarcaţiune de unsprezece metri, la mâna a doua, a vopsit-o pe doc uscat şi a înlocuit piesele care erau putrede. A lansat-o pentru întâia oară la apă în regiunea sa natală, New England. Şi, chiar înainte de a lansa la apă prima navă căreia avea să-i fie comandant, Tom a făcut ceea ce trebuia făcut: a rebotezat-o.

*

Când ne-am întâlnit în mijlocul Oceanului, undeva pe una dintre cele nouă bucăţi din Atlantida, „Nicole“ era, astfel, încă unul din multele iahturi cu nume de femeie.

*

Mereu cu nume de femeie, de ce?

*

— Ce ştiu eu, la urma urmei, o femeie care acceptă să trăiască cu noi merită tot respectul din lume, nu găseşti?

Opinia lui. Era gata să ajungem pe São Jorge – da, deja – şi Sharon a venit lângă Tom, ca să-i spună că mai bine să nu ne ducem direct la Velas, târgul în formă de felie întinsă de cod uscat care-şi desfăcea picioarele în golf ca să primească ambarcaţiunile ce veneau dinspre mare.

— Am putea pleca în căutarea unui golfuleţ pustiu, a adăugat Tom, unde să mâncăm de prânz şi să ne simţim în largul nostru.

În largul nostru, nu era nevoie să urmezi un curs ca să ştii, însemna: în pielea goală. O parte din mine a rămas temătoare – să-mi arăt părţile

ruşinoase, eu? –, altă parte a fost fericită. Ana era până la urmă bătută pe propriul ei teren: îndrăzneala.

Am întâlnit o parte de mare unde stâncile formau o concavitate peste apă care ne făcea invizibili dinspre pământ, şi Tom mi-a spus să arunc ancora. Şi astfel am executat, cu mândria adecvată, primul meu act de marinar înlocuibil.

Sharon s-a dezbrăcat, Ana şi-a scos aţa dentară, iar eu, n-aveam încotro, mai mult ca să nu rămân mai prejos decât pentru că aş fi apreciat plăcerile naturismului, mi-am scos şi eu până la urmă slipul. Cât despre Tom, el a rămas cu o înfăţişare comică, în maiou (ca să se apere de vânt? de soare?), dar fără slip.

De la proră unde învăţa să facă pe zeiţa, Ana mi-a zâmbit.

Sharon s-a culcat cu faţa în jos pe un prosop.

Tom s-a dus în cabină după o sticlă cu vin de Pico şi o hârtie unsuroasă în care erau învelite câteva felii de şuncă.

— Rui, te deranjează să te ocupi tu de prânzul nostru?

— Eu? vreo două felii sfrijite de şuncă abia cu greu ar putea să alcătuiască un prânz satisfăcător pentru una, cu atât mai puţin pentru patru persoane. Dar nu era ambarcaţiunea mea.

Tom a dat din cap în semn că da. Da, tu.

— N-ai auzit niciodată vorbindu-se de selecţie naturală? a continuat. Cei mai buni mănâncă cea mai bună carne şi supravieţuiesc?

Trebuie să fi făcut o mutră de idiot, pentru că a găsit necesar să fie puţin mai explicit. Deşi, evident, nu destul.

— Ce o să facem noi e contrariul. Cei mai buni sunt mâncaţi la prânz, cei mai proşti supravieţuiesc.

— Ah, înţeleg, m-am prefăcut. Un soi de cine-câştigă-pierde.

— Exact.

Tom mi-a dat o bucată de gută, fără undiţă, şi mi-a arătat cum să o ţin, doar înfăşurând-o o dată între degete. Vom face deci invers decât marile feline din savana africană: aici, leii erau cei care vânau, şi leoaicele asistau. Tom a legat un mic cârlig la celălalt capăt, i-a înfipt o bucăţică de şuncă şi mi-a spus să arunc guta peste bord. Tocmai dădeam să spun că era puţin probabil să reuşim să pescuim ceva, dar n-am mai avut timp.

Umbre lacome au apărut în apă, şi o bolboroseală subită s-a răsculat în jurul aţei mele.

— Acum! a strigat Sharon.

Am tras şi s-a întâmplat cum spusese Tom: cel mai rapid, mai frumos, mai puternic a luat premiul (privilegiul) de a fi primul pescuit, şi de a se istovi sufocat pe puntea lui „Nicole“. Aplauze pentru el. Cinci minute mai târziu, aveam mai mult peşte decât am fi fost capabili să mâncăm, iar Tom îşi pusese un şorţ de bucătărie peste semicorpul său gol, demonstrând că darurile lui de şef-bucătar nu rămâneau în urma celor de comandant. Poate că înaintea, ca şi şorţul.

Într-o asemenea zi, ce putea ieşi prost?

*

Răspunsul, evident, este: totul. Totul poate ieşi prost în orice moment, în orice clipă din măruntele noastre existenţe. Totul poate să iasă şi bine, n-am să contest eu asta acum. Dar totul poate, de asemenea (mai ales), să dea greş.

*

Un motor în depărtare.

Mai întâi, un punct la orizont.

Sau nu, nici măcar un punct, doar un zgomot apropiindu-se.

Zgomotul unui motor.

Pe urmă da, abia atunci, un punct, crescând încet, în larg, între albastrul închis al apei şi albastrul deschis al cerului. Sau, dacă preferaţi: între albastrul celest al apei şi albastrul marin al cerului.

— Cred că e mai bine să punem ceva pe noi, a spus Tom.

Prea târziu. Traulerul înainta cu toată viteza, tăind apa cu violenţă. Când s-a apropiat, arătam cu toţii deja decent, dar asta n-a împiedicat furia echipajului, şocaţi, scandalizaţi, apoplectici, înfuriaţi, amuţiţi, colerici, ultragiaţi, mortificaţi de neruşinarea noastră.

Unul dintre ei, foarte slab, foarte furios, foarte încovoiat, cu o ramă de păr justiţiar circumvalându-i bărbia de la o ureche la alta, părând mai bătrân

decât Tom, dar poate nici atât, a ridicat chiar un harpon, când, în ultima clipă, în loc s-o vivisecţioneze pe „Nicole“ în două, au virat brusc la tribord şi, uite aşa, au trecut razant. Dacă unul dintre noi ar fi avut un braţ afară, s-ar fi trezit cu el strivit pe loc.

Încă nu înţelesesem nimic şi deja traulerul se apropia pentru a doua oară, după ce ne dăduse ocol – un cerc aproape perfect, informa dâra de spumă albă trasată pe suprafaţa apelor, poate ca să-şi recapete echilibrul, precum taurii înfuriaţi gata să reia atacul. Şi din nou acea specială reîncarnare a căpitanului Ahab a ridicat asupra noastră harponul ca Zeus săgeţile lui punitive asupra grecilor desfrânaţi. Iar noi, deveniţi Moby Dick, balena monstruoasă care-i luase piciorul, îi distrusese viaţa şi-l condamnase la obsesia veşnică, ne-am dat cu toţii înapoi, instinctiv.

Da, chiar şi Tom s-a înfiorat. Nici admiraţia mea pentru el, nici poveştile cu încăierări pe care mi le-a povestit mai târziu (da, chiar şi cea cu cartea) nu mă orbesc într-atât, încât să-i atribui un curaj nebun. Încăpăţânare nebună? Poate. Curaj nebun? Nu.

Ahab o fi chibzuit să mai facă un tur, dar tovarăşii săi au găsit că vom fi învăţat deja lecţia şi au plecat de acolo spre nicăieri. „Nemernicilor!“, au fost ultimele cuvinte pe care le-am auzit de la smintitul harponator.

Bănuiesc că nu se deosebeau mult de primele.

— Ce... Ce a fost asta? a întrebat Ana. Mă înconjurase cu braţele, tremurând.

Am ridicat din umeri. Cine putea şti?

— Ne-au văzut dezbrăcaţi, a spus Sharon, râzând.

*

Dezbrăcaţi?

— D-dezbrăcaţi? Eram atât de stupefiat, că la început n-am înţeles.

— Goi, a explicat Sharon.

— Dar… Ochii mei nu demonstrau teamă, cred că nu teamă era ceea ce demonstrau. Şoc. Da, şoc. Stupoare. — Cum e posibil?

Da, cum era posibil? Eram izolaţi la poalele unor stânci de peste treizeci de metri înălţime, lângă o zonă a insulei care, totul te făcea să crezi, era

pustie. Nu existau mari posibilităţi să ne fi văzut dinspre uscat. Şi, oricum, ei nu veneau de pe uscat…

— Păi aşa. Cu un binoclu cu bătaie lungă, a explicat Tom, plin de bonomie. Sigur că nu ies în larg fără aşa ceva. Pentru cazul că ar zări o balenă.

— Dar sunt zeci de ani de când nu se mai vânează balene la São Jorge, am gemut. *Caramba*, doar de ce mă informasem şi citisem toate cărţile alea?

— Poate, a admis Tom. Dar vechile obiceiuri rămân. Şi nu-i nimic rău în faptul de a vedea balene în depărtare. E chiar foarte ecologic.

— Dar este rău să ameninţi nişte persoane pe care le-ai pândit de departe, a spus Sharon.

Şi avea dreptate. Între noi fie vorba, ca să nu ne audă nimeni, asta era ceva tipic masculin. Se confruntaseră cu plăcerea (de a spiona), dar nu au suportat culpa. Aşa că ne-au culpabilizat pe noi. Tipic.

N-au suportat viziunea atroce – atrăgătoare – a unei sinuoase balene albe alcătuite din albe trupuri dezbrăcate pe un velier cu fundurile spre velă.

Şi, pentru că a venit vorba de vele, Tom a mai sugerat şi să ne ducem pe uscat, în târg, la Velas, să stăm de vorbă cu oamenii, să le explicăm ce se petrecuse, că era vorba de o neînţelegere.

Ne-am fi apropiat de chei, am fi lansat barca la apă şi Tom, bărbos şi senin, s-ar fi dus să negocieze cu băştinaşii care, evident, s-ar fi aflat pe ponton, pe picior de război, cu lăncile şi harpoanele ridicate, cu cazanul deja fumegând şi cartofii în curs de cojire pentru tocăniţa de nudişti după moda din São Jorge.

Ana şi Sharon au reuşit totuşi să-l facă să se răzgândească; iar eu, care aş fi putut perfect să mă plasez de partea lui, măcar din solidaritate masculină, mi-am vârât coada între picioare, mi-am contractat părţile ruşinoase retractile şi m-am prefăcut neutru:

— Nu ştiu, zău aşa, Tom. Poate că Sharon şi Ana au dreptate.

Tom nu s-a arătat vexat:

— Dacă aşa credeţi, atunci mai bine să plecăm de-aici.

Ne-am înapoiat la Horta fără să fi mâncat aproape nimic din peştii selecţionaţi cu micul nostru joc de-a cel-mai-bun-din-specie-câştigă-o-

şuncă-şi-o-furculiţă. Şi, după Tom, erau peşti-tigru.

Delicioşi cu o feliuţă de lămâie.

*

„Colonia care a fost până acum, cel puţin în teorie, un cămin de puritani se plasează pe picior de război şi de piraterie. Regele autorizează represalii contra ereticilor invadatori.“

*

Ana s-a întins pe pat, în timp ce eu îi aprindeam o ţigară.

— Ce spui? Nu sunt minunaţi?

— Păi…

— În special Tom. Ştiai că a fost sergent de marină în Statele Unite?

— Ah, da?

— Mi-a povestit Sharon!

— Asta trebuie să facă din el un *marine.* Să călătorească în ţări exotice, să încheie prietenii noi şi să-i bombardeze pe urmă cu napalm…

— Nu glumi, Rui.

— Nu glumesc deloc.

— Şi ştii cum s-au cunoscut?

Nu ştiam, dar am aflat. Sharon se găsea reţinută în Filipine, pe o insulă oarecare numită Kuong Yang sau aşa ceva, şi era în căutarea unui vapor spre oriunde – de preferinţă Europa, dar era atât de disperată, că, dacă ar fi fost Alaska, mergea şi asta. Până la urmă, a plecat în direcţie contrară, cu Tom, care căuta un matelot.

— Foarte romantic, nu încape îndoială.

Abia dacă ştiam eu că nu, nu încăpea îndoială. Ce altceva pot să spun? Tinerii sunt întotdeauna cinici. Trebuie să dai timp timpului, lucru pe care ei nu-l au, pentru ca bestiile astea sănătoase să înţeleagă adevărata esenţă a romantismului.

Tom nu crezuse prea mult în posibilităţile lui Sharon şi a luat-o cu el mai mult de milă decât pentru că avea într-adevăr nevoie – cine ar fi vrut o femeie căreia să i se facă greaţă de îndată ce vede apă? Dar Sharon i-a

dovedit foarte repede că nu i se făcea greaţă pe mare. Curând după aceea, îi dovedea ceva mai stânjenitor: că se pricepea mult mai bine la veliere decât el.

După Sharon, Tom nu e mare specialist în marinărie.

— Dar vezi că are fason de…

— E mai mult înfăţişarea decât altceva. Dar m-a rugat pentru numele lui Dumnezeu să nu repet niciodată această observaţie în faţa lui.

— În faţa lui? Nu e mare risc. Probabil că n-o să-i mai vedem niciodată.

— Asta s-o crezi tu. A rămas să mă întâlnesc mâine cu Sharon. Mergem la cumpărături!

M-am sprijinit pe coate:

— La cumpărături? Aici? am strâmbat din nas. Pe buza vulcanului, să cumpăraţi lavă răcită?

— Nu te face mai prost decât eşti, Rui. Am spus mergem la cumpărături…

— Aşa ai spus.

— …N-am spus că o să şi cumpăr ceva.

— Ah.

— E o expresie de-a fetelor, aşa cum există expresii de-ale băieţilor.

— Ah.

— Încetează cu ah-urile astea şi mai dă-mi o ţigară. Ai început deja să mă enervezi.

I-am dat. Nu voiam s-o enervez. Încă mai trăgeam nădejde că la noapte înfrângerea din noaptea trecută se va solda la egalitate.

— Sunt un cuplu nostim… am murmurat, ca să temporizez.

— Ah, nu e chiar o diferenţă atât de mare de ani. Şi ea are aproape patruzeci.

— Da, dar el…

— Şi nu-s nici foarte sigură că sunt un cuplu.

— Vrei să spui că…

— Nimic. Ai văzut ce formă are sexul lui?

— Ana!

— Să nu-mi spui că nu te-ai uitat.

— Nu, dar înţeleg că ai făcut-o tu şi pentru mine.

Ana şi-a luat o mutră de mironosiţă..

— Era în pielea goală, nu eu l-am dezbrăcat…

Ai fi în stare, am rumegat în sinea mea, cu o pornire involuntară mai misogină decât de obicei.

— Mare era, dar…

— Dar ce? am exclamat, uitând de intenţia mea de a fi conciliant în numele, în fine, al unui obiectiv superior. Tare aş vrea să ştiu ce mai ai de spus.

Ana a zâmbit cu maliţiozitate:

— Avea o formă ciudată. Pariez că nu mai funcţionează.

— Ana!

— Vai, ce sensibil! Nu te ştiam atât de pudic.

— Nu-i vorba de asta. E că…

— Pariez că a avut o problemă în război.

— Asta îţi imaginezi tu.

Ana a rămas pe gânduri:

— Sharon nu ştiu cum de reuşeşte.

— Cum reuşeşte, ce?

— Atâtea luni pe mare.

— Acum sunt pe uscat.

— Dar nu pentru mult timp. Sharon a spus că vor să meargă în Brazilia, şi nu prea mai au mult timp ca să prindă vânturile favorabile.

— Şi nu numai asta, am spus eu, ca să-mi aplic cunoştinţele din lecturi. Şi curenţii atlantici se schimbă. Pe mare, nu se înaintează neapărat direct. Uneori, chiar trebuie să iei direcţia contrară.

— Da?

— Da, am insistat.

Ana a chibzuit asupra acestui lucru. A fost de acord:

— Da, ai dreptate. E ca şi Columb, care voia să se ducă în India, şi uite unde a ajuns.

— Columb a fost un idiot. Pur şi simplu s-a înşelat asupra drumului.

Ana a făcut pe nevinovata:

— Dar a primit premiul idioţilor, nu-i aşa?

— Pardon?

— Succesul.

Aici, Ana avea dreptate. A fost vorba, cum spunea Tom, de selecţie naturală. Cei mai buni se ardeau, cei mai proşti scăpau. Chestii de-ale vieţii.

— Dar mai întâi vor să meargă la Flores. Sunt în stare să plece peste câteva zile.

— Păcat. Aşa că n-o să-i mai vedem prea mult timp.

Ana şi-a dus la gură degetul inocenţei:

— Le-am putea spune că vrem să mergem cu ei…

— În Brazilia?

— Nu, prostule. La Flores. Nu ţi-ar plăcea?

*

Nu, nu mi-ar plăcea. Acum, că stabilisem un contact, un bun, un preţios contact, ca să pot să mă duc să văd acea activitate invizibilă numită vânătoarea de balene, într-un grup semiclandestin de „intrepizi prădători umani“, prima mea opţiune nu era tocmai să mă îmbarc pe un iaht de lux până la o insulă care se afla acolo departe, mult mai departe decât toate celelalte, însoţită de o bucată de uscat încă şi mai nanominusculă numită – cine ştie dacă nu cu o lugubră pertinenţă – *Corvo*[18].

Oare cum suna poemul?

> *Abri então a vidraça, e eis que, com muita negaça,*
> *Entrou grave e nobre um corvo dos bons tempos ancestrais.*
> *Não fez nehum cumprimentó, não parou nem um momento,*
> *Mas com ar solene e lento pousou sobre meus umbrais…*[19]

*

Ştiam că fusesem nedrept spunând „de lux“. Nici Tom, nici Sharon nu păreau să fie ce se numeşte de obicei „persoane bogate“, iar „Nicole“ nu era nici deosebit de mare, nici teribil de confortabilă. Tom încă mai avea câteva acţiuni şi titluri de trezorerie, ca orice bun cetăţean mediu nord-american, dar Sharon nu era proprietara decât a hainelor pe care le avea pe ea (şi, în

fine, a corpului pe care îl purta sub haine), de vreme ce „Nicole“ nici măcar nu era a ei, deşi „Nicole“ poate că o vedea deja ca pe a sa; ca parte integrantă din sufletul ei de ambarcaţiune cu numele unei femei a cărei viaţă trecuse predând unor adolescenţi oarecare într-o şcoală de oraş-suburbie, ca să culmineze cu o moarte dureroasă, cu capul chelit de chimioterapie, pe un pat de spital, datorită privilegiului de a avea asigurarea medicală a tuturor nord-americanilor cu intuiţie şi prezenţă de spirit ca să-şi menţină o slujbă stabilă.

*

Nicole şi Sharon. Şi, la mijloc, acea clonă a lui Hemingway în timp ce era leu în iarnă. Vânător sau vânat? Nicole şi Sharon, Sharon şi Nicole. Împărtăşeau vreun secret? Poate. Le-o fi mânat vreo dorinţă comună? Şi mai greu de spus.

„Providence continuă să fie paradisul la care visează nu numai englezii, ci până şi puritanii din Massachusetts. Anglia este acum câmp de luptă între două partide care se urăsc de moarte. Cei din opoziţia faţă de rege, care sunt cei din compania Providence, se gândesc să iasă în Caraibi şi cer permisiunea să o facă. Insula este pe punctul de a deveni refugiul lorzilor şi cavalerilor opoziţiei.“

Note

1 Citatele în italice din respectiva carte sunt în spaniolă, deci foarte uşor de înţeles pentru un cititor portughez. Am optat pentru traducerea lor, spre uşurarea lecturii (*n.t.*).

2 Inaugurat în 1998, cu ocazia Expoziţiei Universale de la Lisabona (*n.t.*).

3 Regiune agricolă din Portugalia (*n.t.*).

4 În original, *pico* „vârf“, care a dat numele insulei (*n.t.*).

5 Regiune de litoral din sudul Portugaliei, zonă foarte căutată de turismul internaţional (*n.t.*).

6 Dintr-un chei al Lisabonei până într-o suburbie (*n.t.*).

7 Băutură alcoolică din America de Sud, preparată din făină de manioc, miere şi apă (*n.t.*).

8 Indieni brazilieni din Amazonia de Sus (*n.t.*).

9 Personaj din *Lusiada* de Camões (*n.t.*).

10 Luis de Camões, *Lusiada*, în româneşte de Aurel Covaci, Editura pentru Literatură Universală, Bucureşti, 1965, p. 158 (*n.t.*).

11 Grădină de zarzavat se numeşte *horta* în portugheză (*n.t.*).

12 Mike Tyson şi Evander Holyfield, boxeri, a căror sângeroasă confruntare, din cadrul meciului din 28 iunie 1997, a rămas de tristă amintire (*n.t.*).

13 De la engl. *come on* „haide“ (*n.t.*).

14 Salut! — Sharon, el e Rui, prietenul despre care ţi-am vorbit. — Salut! (*lb. engl.*) (*n.t.*).

15 Franţa sunt eu (*lb. fr.*) (*n.t.*).

16 Doamna Bovary sunt eu (*lb. fr.*) (*n.t.*).

17 Echipajul sunt eu (*lb. fr.*). „Echipaj“, în portugheză, se spune *tripulação*. Autorul a „franţuzit“ acest cuvânt (*n.t.*).

18 Corb (*n.t.*).

19 *Iute-am dat oblonu-n lături şi, cu negrele-i peneturi, / Un vechi Corb din sfinte vremuri apăru solemn, în zbor; / Fără pic de ezitare, fără nici o înclinare, / Ca un domn sau doamnă care nu cunosc răgaz, nici zor, / Se-aşeză…* (E.A. Poe, Annabel Lee şi alte poeme, trad. rom. de Ştefan Aug. Doinaş, Univers, Bucureşti, 1987, p. 137) (*n.t.*).

II.
BALENA

Traulerul străbătea noaptea, cu un zgomot surprinzător de reconfortant. Motorul umplea văzduhul, cadenţă sigură, aducând cu sine amintiri de maşini înşelătoare, pe cât de fragile pe atât de gălăgioase, legănându-se înăuntru în noapte şi afară pe ocean.

Era o mică flotilă: două traulere, unul dintre ele remorcând o barcă cu vâsle, cu o velă auxiliară. Catargul, pentru moment, era culcat. Vânătoarea avea să se efectueze de pe acel vas, aproape o barcă, iată acum şi o denumire feminină, doar şapte bărbaţi în ea, şase la rame şi unul la harpon, apropiindu-se de monstrul marin prin tăcerea apelor, după rânduiala ancestrală, cum făcuseră bunicii lor, bunicii bunicilor lor şi bunicii bunicilor bunicilor lor. Singurul lucru de-acolo aparţinând secolului ăstuia care acum se sfârşea era traulerul, auxiliar modest, mai mult pentru a scurta parcursul dintre orizont şi insulă decât pentru a schimba regulile unei lupte ancestrale. Milenare.

Erau două traulere pentru un motiv foarte simplu. La unul dintre ele, motorul se avaria întotdeauna. Doar că nu ştiau la care.

Eu eram singur în cel care remorca barca. Singur cu ceilalţi membri ai echipajului, desigur, dar eu eram străinul, eu eram piedica, eu eram suspectul. O carte din afara jocului, o fiinţă într-un fel încă şi mai puţin umană decât caşalotul. Cum puteam eu să uit asta? Asemenea bărbaţi mă ameninţaseră, cu puţine zile în urmă, cu un harpon!

Mi-am spus că trebuie să fi avut loc un mare dezacord în privinţa prezenţei mele acolo şi că una dintre părţi învinsese la mustaţă, şi că însăşi acea parte nu votase în favoarea mea pentru ochii mei frumoşi. Ca în toate situaţiile omeneşti, învinsese calculul. Eu eram peşte luat pe gratis, devenit cinic parazit, rechin al unui rechin? Da, dar eram şi un rămăşag, o investiţie. Şi nu există investiţie fără riscuri, nu-i aşa?

Riscul meu era să fiu aruncat peste bord, om la apă, upaaa, eram atât de ocupaţi să verificăm năvoadele, că nici n-am observat, credeam că e acolo

jos, lângă maşini, vomitând de greaţă. Riscul lor era ca eu să mă port ca un Iuda printre apostoli, vânzându-i pe treizeci de arginţi. O trăsătură comună între acea epocă şi cea a lui Hristos, faptul că în nici una dintre ele încă nu exista euro.

Plecând de la principiul că spuneam adevărul şi că nu eram un turnător, poate că făceam chiar o scriere acolo la universitate, sau un articol pentru ziar (sau, cine ştie, poate chiar pentru televiziune) ca să le apăr cauza.

Cauza: dreptul ca ei să continue să facă ceea ce, pentru opinia publică a acestei epoci de contradicţii aberante, este intolerabil: masacrul acelor specii gigantice care străbat cele şapte mări.

Ana nu voise să vină, frica de a i se face greaţă fusese mai mare decât lăcomia fotomatonică. Iar eu chiar mă simţeam uşurat. Erau nişte oameni grosolani, şi multele ore petrecute pe apă făceau tot felul de lucruri ciudate în capetele oamenilor. Şi, dacă se îmbătau ca să capete curajul de a înfrunta animalul, nu reuşeau să-l prindă, şi pe urmă îşi răzbunau frustrările şi apetiturile pe carnea tandră, tandră a iubitei mele vagi? Ba chiar şi mai rău: dacă ea se punea în *topless*, dându-le involuntar un semn care, în codul lor cultural, ar fi însemnat *gândiţi-vă*, aici e o delicatesă, băieţi, ne aşezăm la coadă?

Dacă Ana (căpşor sucit) era capabilă să citească impotenţă în amănuntele penisului lui Tom, oare nu ar fi bărbaţii aceia aspri mult mai dispuşi pentru asemenea gânduri şi lecturi?

Aşa cugetam eu (căpăţână sucită).

De altfel, după ce Tom şi Sharon ne-au invitat ca, peste câteva zile, să mergem cu ei la Flores (eu mă rugam la toţi sfinţii şi la zeii *bantu* să nu ne ducă până în Brazilia), Ana avea deja tot ce voia în materie de călătorii tragico-maritime.[20]

Şi, ne-am înţeles, „Nicole“ nu era culmea confortului, dar cine nu cunoaşte diferenţa dintre un iaht şi un trauler?

În afară de mine, desigur.

*

This is Ground Control to Major Tom… Cântecul lui David Bowie îmi intrase în cap fără să-mi dau seama. Până când maiorul Tom, acum avansat căpitan, l-a întrerupt:

— Ai citit vreo carte despre reîncarnare, Rui?

— Nu…

— E interesant. Nu cred în asta, dar e interesant. Întâmplător n-am aici nici una, altfel ţi-aş fi arătat.

— Ah. Îţi place să citeşti, Tom?

— Am început foarte târziu, a admis el. Vreau să spun cu cititul-citit. Cred că abia după patruzeci de ani.

— Niciodată nu e prea…

— La un moment dat, m-am trezit că mă duceam prin baruri nu ca să mă îmbăt, ci ca să mă aşez în colţul meu şi să citesc. Bineînţeles că asta a surprins multă lume. Am descoperit că existau baruri unde era o mai mare crimă să citeşti o carte decât să-ţi aprinzi o pipă cu opiu.

— Asta-i nostim.

— Şi e aproape adevărat. Ştii că unii se simt jigniţi personal dacă văd pe cineva citind?

— Asta în Portugalia nu e o problemă. Nimeni nu citeşte, nici pe stradă, nici în baruri, nici în mijloacele de transport în comun.

— Bine, probabil e cultura voastră.

Cultura noastră pe naiba, mi-am spus.

— Păcat, dar „Nicole“ nu poate transporta multe cărţi.

— Şi reuşeşti să citeşti cu balansul mării, Tom? Nu ţi se face greaţă?

— Sunt obişnuit. A existat o vreme când mi-era greaţă pe uscat. Mă crezi?

De ce să nu-l cred? Politica mea a fost să cred întotdeauna tot ce mi se spune, cu condiţia să nu mi se ceară bani. O marionetă de lemn însufleţită de o voce morală sub formă de greier e înghiţită de o balenă uriaşă în care îşi găseşte tatăl adoptiv? N-am nimic împotrivă, cu condiţia să nu mi se ceară bani. Dumnezeu i-a dat un ordin lui Iona ca să ducă un mesaj într-un oraş neascultător, Iona a fost neascultător faţă de misiunea de a duce mesajul în oraşul neascultător şi s-a strecurat într-o barcă, marinarii l-au aruncat pe Iona în apă, unde a fost înghiţit de o balenă, balenă în interiorul

căreia a petrecut trei zile până ce, cu promisiunea solemnă că se căieşte foarte tare, Iona a reuşit ca Dumnezeu să-i poruncească balenei să-l depună sănătos şi voinic pe o insulă pustie, unde Iona şi-a petrecut restul vieţii trimiţând în lumea întreagă sticle cu mesaje în care lăuda operele lui Dumnezeu? Am spus deja, cred orice, numai să nu mi se ceară bani.

— Rui?

— Hm?

— Eşti pe Lună?

— Eu… Scuze, Tom. N-a fost nimic. Ce spuneai?

— Te întrebam dacă crezi în reîncarnare.

— În reîncarnare? Forţe magice, divine, spirituale? Transmutări, mutaţii, epifanii, revelaţii?

— Nu chiar atât. Doar în reîncarnare.

— Care-i deosebirea?

— În una, te întorci la viaţă fiind acelaşi. În alta, te întorci la viaţă fiind altul.

— Ah. Bine. Cred că da, de ce nu?

— Perfect. Tom era atât de mare, că uneori părea că vorbeşte cu altcineva, nu cu noi. Cu un alt uriaş pe care doar el îl putea vedea. Reîncarnarea. Temă interesantă. Orientalii şi astăzi încă mai cred în asta. Că te poţi reîncarna într-un mineral, într-o plantă, într-un animal.

Am ezitat:

— Într-un om?

— Chiar şi într-un om, da. De ce nu?

— Sau într-o balenă?

— Vânătorul să se reîncarneze în vânat?

Am ridicat din umeri:

— Da, cam aşa ceva.

A fost rândul lui Tom să ridice din umeri.

— De ce nu?

*

Plecam fără să ştim dacă va fi fiind vreo balenă în aşteptarea noastră. Plecam în derivă, mai bine zis. În derivă. La întâmplare. Normal ar fi fost să aşteptăm ca paznicul, de pe vârful muntelui, de pe buza vulcanului, să lanseze o rachetă, ca să avertizeze: „Balenă la orizont! Balenă la orizont!“ Şi toată insula să se trezească, toată insula să participe la excitaţia căutării, toată insula să simtă excitaţia vânătorii, toată insula să miroasă apropierea marelui animal şi a proximei sale morţi.

Sau, puşchea pe limbă, proxima moarte a vânătorilor. Şi asta era o posibilitate. Unii chiar gândeau că această posibilitate făcea toată frumuseţea vânătorii. Posibilitatea ca vraja să se întoarcă împotriva vrăjitorului. Chiar şi pentru că o vrajă, spune cine ştie, nu are şanse să se realizeze dacă nu are, implicită, şi posibilitatea de a se întoarce contra vrăjitorului.

*

Vânătoarea trebuia să fie o petrecere colectivă, un imn al comunităţii pentru ceea ce făcea să-i curgă sânge prin vine. Aşa ar fi normal. Dar astea nu erau timpuri normale. Bruxelocraţii spuneau că vânătoarea este o crimă, mai rea decât să omori copii, pentru că celor care ucideau copii nu le impunea Europa un boicot economic. În regulă, să ucizi balene era ceva plicticos, chiar o crimă, dar era crima lor şi, dacă nimeni n-o să-mi tragă un glonţ pentru că o spun, într-o lume în care a devenit interzis să ucizi în numele a altceva decât Pacea, Binele, Dumnezeu, Libertatea, Patria, Democraţia, Dragostea şi/sau Sfânta presă, această crimă a lor era una dintre puţinele crime decente – şi una dintre puţinele crime permise cui avea drept destin să se nască în mijlocul oceanului.

Insulele erau, fatalmente, mici? Păi atunci vânătoarea ar fi, *printr-un act de voinţă*, măreţia lor. Ah, bun? S-ar oglindi măreţia balenei, prin osmoză, prin empatie, în măreţia oamenilor care o urmăreau? Asta era?

Crimă, spuneau ei? Foarte bine. Atunci, fără foc de artificii, oamenii erau condamnaţi la umilinţa surdă de a se vedea obligaţi să plece clandestin la război. Trecuseră şi prin lucruri mult mai rele. Deşi este un act prea crud să-i obligi pe oameni să plece clandestin la război. Era suficientă perspectiva

plictiselii, a nervilor, sudorii, fricii. Plecatul la război ar trebui să se facă măcar cu o oarecare pompă, o oarecare sărbătoare. Era nedrept să se plece la război fără pompă, nici serbare, dar, dacă aşa trebuia, ce să-i faci, trebuia.

În penumbra nopţii, cele două traulere torceau, gâfâiau, spre largul mării, trăgând în urma lor barca. Dacă totul va decurge bine, înainte de a se înnopta din nou unul dintre ele l-ar târî pe celălalt, ca şi barca şi râvnita pradă, deoarece unul se avaria întotdeauna. Doar că nu ştiau care, de astă dată.

Destinul e ceva nostim.

*

„Raleigh, ca toţi cavalerii din El Dorado, visează prea mult ca să fie un bun conchistador.“

*

Câteva zile mai târziu, abia refăcut după vânătoare, eram pe „Nicole“ în drum spre Flores. Dacă nu ar fi insistat Ana, nu m-aş fi dus. La ce bun? Setea mea de călătorie se saturase. Ce ar putea fi la fel de intens ca acea călătorie între oameni care se făceau uriaşi şi uriaşi care se făceau oameni?

— Ana, Rui, o singură regulă, a spus Sharon, devenind brusc serioasă, când am sărit la bord. Respectaţi cu exactitate instrucţiunile noastre. S-a înţeles?

Contrariul nici nu ne-ar trece prin cap, am spus noi, ca şi cum clarificarea ar fi fost absurdă. Chiar şi aşa, Sharon a găsit cu cale să repete regula de aur. Vom asculta cu stricteţe de ordinele lor. Pe mare, nu există democraţie.

— Pentru că asta acum nu mai e ca data trecută, să mergem până la São Jorge, o mică plimbare, ca şi cum ne-am fi dus până în colţ şi am fi venit înapoi. De aici la Flores, călătoria durează cel puţin trei zile, iar radioul anunţă o furtună. Înţelegeţi ce spun?

Înţelegeam. Dar o furtună? Sharon desigur că exagera. Tom ni s-a părut mai calm, indolent chiar, faţă de surprinzătoarea iritabilitate a ei, a cărei încordare era evidentă chiar pentru ochii noştri nedeprinşi.

Mai târziu, am aflat că Sharon fusese categoric împotriva plecării în ziua aceea. În opinia ei, trebuia amânată călătoria, mai ales cu doi clandestini neexperimentaţi ca mine şi Ana. Insistase Tom. Şi nu trebuie să fie uşor să ai câştig de cauză într-o discuţie cu Sharon.

*

Ea avusese dreptate. De cum am eliberat parâmele şi am ieşit din adăpostul iahturilor şi din port, mai întâi din portul construit, parapet zdravăn care protejează oraşul de valuri, pe urmă din portul natural format de canal între insulă şi Pico, marea a devenit agitată. Marea? Oceanul. Să nu se uite: era, este vorba de un ocean, un separator între două continente care, în felul lor, nu erau nici ele altceva decât nişte mici bucăţele de uscat pierdute în mijlocul imensei armonii albastre care, deocamdată, încă mai domină planeta.

De departe, ne informează astronauţii, Pământul este albastru. Privindu-l dintr-un unghi strategic atât de cert ca acela, ne dădeam seama că este albastru şi de aproape. Doar dintr-o glumă proastă, de altfel, planeta asta se numeşte Pământ. Aproape la fel de ironic ca şi povestea primilor navigatori care i-au numit „indieni“ pe locuitorii lumii noi – indieni, locuitori ai mirificului Orient. Istoria omenirii este o succesiune de denumiri deplasate.

*

— Ana, du-te lângă Tom, la cârmă. Rui, fă acelaşi lucru. Prindeţi-vă bine.

Felul cum Sharon în mod simultan lăsa să transpară şi-şi ascundea iritarea amintea de un vulcan încordat, gata să explodeze, dar magnific de autocontrolat, un vulcan încordat, transbordând de lavă, gata să erupă, dar incapabil să-şi elibereze botniţa, datorită unei voinţe puternice, reci. Metafora cu vulcanul nu era foarte potrivită, deşi avea o oarecare noimă, ţinând seama de natura – vulcanică – a insulelor.

(Ei! Acum m-am controlat la timp. Era să spun „natura vulcanică a insulelor şi *a femeilor*“, dar m-am reţinut la timp. N-o fac întotdeauna, recunosc. Sunt fericit că am făcut-o acum.)

*

În voia valurilor, care ne împingeau când în sus, când în jos, m-am gândit la Portugalia ca la un tot. Să nu mă întrebaţi de ce. Portugalia, ţara care îmblânzeşte Europa, unde munţii spanioli se îndulcesc în suave coline şi unde deşertul andaluz se revarsă în câmpia alentejană, găseşte aici singura porţiune frumoasă şi dramatică a identităţii sale. Dacă nu cea mai frumoasă (nu vreau să jignesc pe nimeni), cel puţin, neîndoios, cea mai dramatică.

— Tom! a strigat Sharon. Hai să ne întoarcem!

Sharon era acum mai mult decât doar iritată. Era furioasă şi mi s-a părut că ghicesc şi frică în vocea ei. Sau, mai curând, că ghicesc frică în vocea ei dacă furia nu s-ar fi suprapus fricii. Am observat şi că nu voia să ne insufle panică, mie şi Anei, de aceea vorbea cu un ton de dojană. Dacă ar fi fost amândoi singuri, am bănuit, timbrul vocii ei ar fi fost poate altul.

Tom? Rămânea placid la cârmă. Şi el era niţel încordat, ceea ce vine în contradicţie cu placid, dar chiar aşa era. O suprafaţă de bonomie, de urs mare, şi dedesubt o încăpăţânare latentă. Nu trebuia să-i placă nici că Sharon vorbea aşa cu el, nici să-şi recunoască greşeala.

Eram prinşi, da, într-o adevărată furtună. Muşte pe o imensă pânză albastră. Valurile erau acum o rampă de *skate*, o succesiune de largi U-uri cu înclinaţii accentuate între un val şi altul.

M-am uitat înapoi. Încă se mai vedea uscatul, dar era deja gata să fie acoperit de o ploaie de spumă care urca din marea vie, şi de plesniturile de apă ce începeau să cadă din cerul întunecat. Marea şi cerul se contopeau într-un singur ocean, în care „Nicole“ se menţinea, în sus, în jos, în căderi tot mai abrupte, nimic altceva decât o pată albă în plus alăturându-se spumei în explozie.

*

„Caraibile îl primesc pe Drake într-un mod neplăcut: cu febra galbenă. Câteva sute dintre oamenii lui mor molipsiţi. Schema iniţială de a prăda toate Caraibile trebuie să se restrângă la un plan mai puţin ambiţios.“

*

Ne aflam în mijlocul a nimic de patru ore şi nici un semn de ceva care să semene cu o balenă. Zorile se iviseră şi începeau să strălucească. Încă nu se făcuse ora nouă şi deja soarele ne înlănţuia, precum farurile unui automobil o pisică luată prin surprindere. Eram departe de tot şi aproape de nimic. Ambele traulere îşi opriseră motoarele, ca să stăm în cea mai mare tăcere posibilă. Nu voiam să punem prada pe fugă, nu-i aşa?

Marea era liniştită, balansul blând, poporul senin. Poate însă un marinar de doc uscat să rămână calm când nu vede uscat în nici un punct al orizontului?

Oamenii, oamenii erau foarte serioşi, fiecare cu funcţia sa, fiecare la postul său, concentraţi. Unii erau docheri, alţii lucrau la dig, unul era patronul unui mic negoţ, altul era paznic de depozit, dar toţi se aflau acum acolo, amuşinând orizontul, deoarece pe mare nu există câini care să facă această treabă pentru ei. Dacă ar exista, ar fi ce? Rechini-câini? Coşmaruri lătrătoare cu înotătoare, trădători ai speciei lor, ajutând nişte ne-peşti să vâneze fraţi peşti? Şi dacă aşa ar fi? Ar invoca oare drept scuză argumentul filozofic că balenele nu sunt peşti, ci mamifere, deci nu se punea chestiunea că-şi trădează specia?

Câte lucruri nu inventează oamenii – şi chiar şi câinii, după cum se vede – ca să scuze o trădare.

*

Oameni amuşinând orizontul.

Oameni.

Amuşinând.

Orizontul.

Şi martorul, care eram eu, fotograful de care s-a putut face rost pentru portretul de familie.

Lipsea doar invitatul principal.

„Nu-ţi face griji, Rui. Moby n-o să întârzie să apară. E ceva mai puternic decât ea. E aşa cum spune bătrânul Oscar: poate să reziste la orice în afară de tentaţie.“

Asta mi-ar fi plăcut mie, fireşte, să-mi fi spus unul dintre membrii echipajului (unul dintre colegii mei prădători). Însă nu, doar tăcere, tăcere. Şi feţe dure, nici unul nu vorbea.

*

Plictisit, mi-am desfăcut punga în care-mi ţineam merindele şi am scos un sandvici.

Atunci am simţit privirea severă a oamenilor.

Păi ce, pentru că mâncam?

Ciudat. Nu exista balenă, noi eram nicăieri, două traulere cu motoarele putrede şi o barcă la marginile marelui albastru, ale vidului, ale marelui *albastru*, şi nemernica de vedetă a filmului nu se mai decidea să iasă din blestemata de lojă, iar privirile acelea mă dojeneau – pe mine – fiindcă încercam să mănânc un sandvici? Pe mine!

Avea asta vreo noimă?

*

Avea. Oamenii erau atenţi, încordaţi, atenţi. Obelix, despre care mi-am dat seama imediat că era cel care va arunca harponul, aştepta în bărcuţa cu vâsle, cu câte trei vâslaşi de fiecare parte. Catargul avea vela gata să se desfăşoare, în caz că urmărirea ar fi luat formă de vânt, şi totuşi nu dădeau drumul ramelor. Probabil nu aveau mai mare încredere în vânt decât în Comunitatea Economică Europeană.

Din când în când, într-o tăcere mută (da, asta era mută, nu spun ceva redundant, cred că am explicat deja că există tăceri care nu sunt mute, există tăceri, de exemplu, care sunt ţipătoare), îşi treceau unul altuia o sticloaie. Ştiam că luaseră cu ei vin, e o superstiţie veche, nici un bărbat al mării nu pleacă pe mare fără să fie binecuvântat de prezenţa a cel puţin unei sticle de vin. Dar ceea ce se scurgea peste bărbii acum nu era vin, era apă. Apă? Bărbaţi ai mării bând apă, în aşteptarea celui mai mare gigant de pe o planetă numită Pământ, dar care, gigant şi planetă, trăiau pe apă. Exista, sau nu aici o oarecare ironie?

Chiar dacă nu se întâmpla nimic, erau profund concentraţi în activitatea care îi adusese acolo şi pe care o practicau. Mi-a luat ceva timp, dar pe urmă am înţeles: vânătoarea. Vânătoarea nu era, cum credeam eu, lansarea harponului care zăcea pe fundul bărcii, legat de un morman de parâmă care, de groasă ce era, chiar înfăşurată pe o tamburină, forma o spirală care se lăbărţa peste aproape toată prora.

— Mulţi au murit lăsându-şi piciorul acolo, mă avertizaseră. Au fost printr-un jet târâţi de balenă.

Nu, vânătoarea nu era acel moment fulgerător, în care se lansează harponul şi balena este subit luată prin surprindere.

Vânătoarea, vânătoarea era aşteptarea.

*

„Cel care primul simte vidul este chiar el. El ştie că nici măcar regina nu avea să fie de partea lui într-o luptă în care se formează două partide.“

*

Ana a vrut să se ducă în cabină, şi asta a fost greşeala ei. Acum, nu mai era posibil să ne întoarcem, drept care Sharon a hotărât să-şi înlocuiască expresia iritată printr-o furie practică, dedicându-se simplei misiuni de a încerca să ne salveze vieţile de ceea ce i se părea a fi o eroare fatală a lui Tom: decizia de a ieşi din portul de adăpost când meteorologia se anunţa deja mai puţin atrăgătoare.

De ce nu voise Tom să aştepte o mare mai calmă? O cutezanţă nesăbuită sau altceva – o oarecare dorinţă de a muri? Poate că exagerez, de altfel cred că atunci nu asta mi-a trecut prin cap, doar că ne aflam într-o bună încurcătură (bună, de ce? într-o *rea* încurcătură), iar eu nu aveam competenţa să influenţez rezultatul. Nu mă simţeam neputincios, deoarece pentru ca cineva să se simtă aşa ar fi nevoie să existe alternativa. Nu exista. Ce mă pricepeam eu la ambarcaţiuni, ce mă pricepeam eu la mare, ce mă pricepeam eu la oceane?

*

Nici la femei, după cum se vede. Celălalt ocean, după unii. În această privinţă, presupun, eram destul de bine acompaniat de acel bărbat de şaizeci şi atâţia de ani, cu faţă, barbă şi alură de Hemingway, un adevărat *Bătrânul şi marea* (1952), capabil să se comporte ca un puşti în faţa unei fete care avea jumătate din vârsta lui. „Eu nu înţeleg aceste lucruri […] dar e bine că nu trebuie să încercăm să ucidem soarele sau luna sau stelele. E suficient să trăim pe mare şi să-i ucidem pe adevăraţii noştri fraţi.“ Era ceva destul de comic să-l vezi pe monstrul american tremurând în faţa frumoasei din Tasmania.

Atunci a făcut Ana prima prostie. Şi ce prostie! Ana, atât de sprintenă în toate celelalte chestiuni, să-şi facă prieteni, să-şi aleagă viaţa, să-şi obţină în pat plăcerea puţin (sau nimic) dând în schimb, Ana, vaga mea Ana, a avut nesăbuinţa să încerce să se ridice în picioare exact în momentul când „Nicole“ cădea într-o prăpastie creată de un val – un talaz… – care a dispărut deodată, după ce ne-a ridicat la o bună jumătate de duzină de metri.

Am încercat să o prind. N-am fost destul de rapid. Aaaanaaaa!

*

Sharon nici n-a observat, ocupată cum era să încerce să strângă vela înainte să se rupă catargul şi să ne ducem cu toţii la fund, lichidaţi de acea chestie lichidă pe a cărei suprafaţă încercam, cu disperare, să ne menţinem.

Şi Ana ar fi căzut peste bord dacă n-ar fi fost Tom care să o prindă.

Pierdută fiind oportunitatea mea de a fi erou, m-am limitat s-o ajut să se ridice şi să-şi atingă obiectivul, cabina.

— Ia te uită la asta! a protestat Ana, ca şi cum ar fi fost vina mea. Sunt complet leoarcă!

N-am spus nimic. Ce era de spus? „Ai fi putut să mori“, poate.

— Crezi că pe Sharon ar deranja-o dacă-mi pun o cămaşă de-a ei? Dacă am să găsesc în dulap?

Era o întrebare retorică, de-aceea m-am mărginit să spun:

— Mă duc sus, poate că au nevoie de ajutor. Te simţi bine?

Ana a zâmbit, tremurând toată:

— Sigur că mă simt, prostuţule. Totul e cât se poate de excitant, nu găseşti? Parcă e o *montagne russe*!

Şi eu, care eram îngrijorat pentru ea…

Dar Ana a făcut a doua prostie mergând înăuntru.

Cred că din cauza asta i s-a făcut greaţă atât de uşor. Poate că i-ar fi fost greaţă şi la proră, dar acolo cel puţin i s-ar fi făcut greaţă în aer liber. Ar fi fost, să convenim, altă curăţenie.

*

„Foarte obosit eram eu. Şi navele, şi oamenii. Mi se răcoreşte de la mare rana: nouă zile fără speranţă de viaţă. Ochii niciodată n-au văzut o mare atât de înaltă, urâtă, şi făcută spumă.“

*

Primul caşalot a apărut la unsprezece sute de ore, cum am fi spus dacă am fi fost militari nord-americani într-o operaţiune delicată. Nu eram. Baza americană, ea, se odihnea liniştită la câteva sute de mile nautice de acolo, lângă Angra do Heroísmo, pe insula Terceira. Şi nu era lichid pentru care baza să servească astăzi la altceva decât cel mult ca să alimenteze F-16 în plin zbor în direcţia unui oarecare Orient Mijlociu (pe atunci, dacă nu mă înşel, era Libia), îndeplinindu-şi prin forţa obişnuinţei rolul deja dispensabil de post avansat în ocuparea geostrategică a planetei.

Azorele au o poziţie nostimă: pentru noi, sunt punctul cel mai occidental al Europei; pentru americani, sunt punctul cel mai oriental al Americii. Şi cu jumătate din populaţia insulelor răspândită în Newark, Fall River, Providence, Cape Cod, Trenton, San Diego, nu-i de mirare că mulţi azoreeni se simt tot atât americani, cât şi portughezi; sau, mai rău, nici cu totul americani, nici cu totul portughezi. Nu, nu sunt un independentist. Cum aş putea, dacă-s doar un insular de pe continent? Insular al unei insule înconjurate de mare de-o parte, de Spania de cealaltă, şi cu teamă de a se îneca în oricare dintre ape? Mă mulţumesc să constat o stare de suflet.

Trebuie să fim atenţi cu stările de suflet.

*

Caşalotul era un punct negru la distanţă, şi cu atât mai mult în contra luminii. M-am aşezat să mă bronzez pe acoperişul cabinei pilotului, şi am fost trezit din toropeală de strigătele echipajului. Imediat barca a pornit direct spre punctul negru. Din fericire, acum se aflau departe de traulerul nostru, mult mai aproape de caşalot.

Le rămâneau mai puţin de cincisprezece minute ca să încerce să-l ajungă printr-un flanc discret, înainte ca animalul să se scufunde în ape şi să rămână acolo, în adâncuri, de trei ori timpul ăsta.

Vânătorii au vâslit cu toată energia posibilă, într-o cadenţă impresionantă, doar că nu era vorba de o regată de la Oxford, ci de un efort contra naturii undeva în ocean. Obelix se ridicase deja în picioare, ca şi cum ar fi fost lucrul cel mai uşor din lume, ca şi cum să stai în picioare într-o barcă în plin Atlantic ar fi lucrul cel mai natural din lume – şi începea deja să-şi ţină harponul la îndemână.

Exista un singur harpon şi o singură aruncare. Nu putea rata ceea ce era poate unica lui ocazie din toată ziua.

Încă se mai aflau la treizeci de metri când pata neagră, ceva mai mult decât un arc pântecos ieşind din ape, a expulzat un jet de apă, şi-a umplut pieptul cu aer, a ridicat coada, coadă-de-peşte, oricât era de mamifer, pentru ca apoi imediat să o coboare sub imensul albastru. Adio, pată. Adio, neagră.

Adio, balenă.

*

Acum nu le mai rămânea decât să încerce să ghicească încotro s-o fi dus. Caşalotul urma să parcurgă aproape două mile, două mile şi jumătate, probabil, iar vânătorii, cei din barca cu vâsle şi cei din traulerele de sprijin, au început un congres de presupuneri, ghiciri nu în viscere, ci în ape şi balene, căutând să calculeze sensul mistic al ultimei mişcări din înotătoare înainte de scufundare.

M-am cutremurat, auzind cum motorul traulerului se pune din nou în mişcare, când în cele din urmă au ajuns la un acord, prin semne făcute cu

braţele, în chip de fanioane, privind punctul potenţial de întâlnire pentru viitoarea întrevedere cu domnul caşalot.

*

„M-am sculat, şi la capătul a nouă zile a fost acalmie. Am plecat în numele Preasfintei Treimi în noaptea de Paşti, cu navele putrezite, înnegurate, toate numai găuri.“

*

Furtuna s-a potolit brusc. Apa a încetat să ne mai lovească, cerul a încetat să mai fie atât de negru şi înfuriat împotriva noastră, „Nicole“ a încetat să mai ameninţe că se va rupe în două. În doi. În două. În doi.

În spate rămânea zona furtunii, şi n-am reuşit să văd Faialul, doar secţiunea sa adiacentă, Pico, şi am observat atunci că localizarea furiei concentrate era ca un triunghi al Bermudelor, un acvariu închis în care elementele aveau propriile lor reguli, ca la o partidă de fotbal, unde totul se petrece înăuntrul celor patru linii.

O, nu vreau să spun că era ceva „magic“ sau „suprareal“. Tom mi-a explicat mai târziu că era un fenomen meteorologic relativ comun, instalarea unui microclimat în plin ocean, la fel cum, pe cer, colo pluteşte un nor şi, ici, totul e senin.

— Dar s-ar putea să ai dreptate într-un punct, Rui, a admis el. E prima dată că văd o furtună atât de puternică chiar la ieşirea din port. S-ar putea să vrea să spună ceva.

— Ce anume?

— Nu ştiu. Vremea e o carte mai greu de citit decât marea. Încă şi acum mai învăţ s-o citesc.

*

Era adevărat. Furtuna părea să fi făcut asta din pură răutate. Ne lăsase să ieşim în larg, fără să bănuim nimic – pentru ca apoi, zdronc, să atace pe

neaşteptate, ca prin trădare. Iar când şi-a dat seama că scăpaserăm, bâşti, ştrengăriţa renunţase la partidă şi părăsise jocul.

— Putea să fie ultima noastră călătorie! a exclamat Sharon, privindu-l pe Tom cu o expresie destul de dură, aproape supărată.

Tom n-a spus nimic.

Pe urmă, trăsăturile lui Sharon s-au schimbat şi cu mâhnire a adăugat:

— Ce dracu', Tom! Ce se întâmplă cu tine? Puteam să murim acolo! Vasul putea să se răstoarne. Asta voiai?

*

Vasul. Nu observasem înainte: Sharon nu spunea niciodată „Nicole“, ci „vasul“, sau „iahtul“, sau „velierul“. Iar Tom, la rândul său, spunea întotdeauna doar „Nicole“ – ca şi când ar fi fost o femeie…

Doar acum, când cunosc restul povestirii, pot să încerc să imaginez amestecul de simţăminte pe care le-o fi avut Tom faţă de fosta lui soţie, de care divorţase, sigur, şi cu care mai bine zis nu trăise niciodată, dar la a cărei moarte asistase. Există un oarecare adevăr în chestia aceea cu „până ce moartea ne va despărţi“. Deşi în unele cazuri, nu chiar atât de rare, ar fi probabil mai corect să se spună „până ce moartea ne va reuni“.

N-am văzut niciodată o fotografie a Nicolei, îi cunosc doar numele şi ambarcaţiunea care a fost botezată drept omagiu adus ei. O văd încercând să-şi ducă viaţa, în orăşelul american unde o fi trăit, încercând să nu fie singură în timp ce stătea să aştepte întoarcerea lui Tom din câte o misiune. Nu trebuie să fi fost uşor. Mai rău decât să fii măritată cu un marinar sau cu un militar, doar cu un bărbat care să fie şi una, şi cealaltă.

O fi întâlnit Nicole vreo dragoste întâmplătoare, ocazional, ca să colmateze aşteptarea? Orice ar fi făcut ar fi fost cu siguranţă mai bine decât să se stingă încetul cu încetul, estompându-se în penumbra zilelor sau înecându-şi singurătatea în alcool, ca atâtea alte femei condamnate să aştepte un bărbat care, ca aproape toţi bărbaţii, se consideră o reîncarnare a lui Ulise.

(Un bărbat a plecat la război pentru un lung şir de ani şi, la întoarcerea acasă, s-a pierdut, s-a dus la tavernă şi a întâlnit un prieten cu care s-a

îmbătat, şi pe urmă un zbanghiu l-a ameninţat cu o bâtă, şi o femeie uşoară l-a vrăjit cu şmecheriile ei erotice care transformă bărbaţii în animale, în timp ce soţia lui rezista castă la invectivele pretendenţilor care voiau să trăiască în concubinaj cu ea, vecinul de sus, instalatorul, măcelarul, şi ţesea scuze ca un ţesător la un covor, amânând momentul pedepsei, dar ceilalţi zi de zi aveau tot mai mult tupeu, presimţind că o femeie nu e de lemn, că rezistenţa ei avea să se înmoaie în faţa florilor, ciocolatelor, poemelor, insistenţei insidioase, până ce soţul revine şi, dur, dar drept, goneşte negustorii din templu şi reinstaurează ordinea patriarhală în patul colectiv.)

Aceste întrebări – o fi avut Nicole vreun amant? S-o fi înecat ea în singurătate? O fi cedat disperării? etc. – erau relativ uşoare, în comparaţie cu cea care era ascunsă în spatele lor: oare din dragoste pentru soţia sa o botezase Tom pe „Nicole“ „Nicole“, sau dintr-un simţământ ceva mai puţin poetic, cum ar fi vina sau automortificarea?

Şi partea rea cu întrebările e că ele nu fac nimic fără să aibă un interes, după una vin imediat altele, parcă trase de o frânghie – pardon, o parâmă. Parâmă. Pe mare, nu există frânghii, doar parâme. Şi, bineînţeles, întrebări. În ce împrejurări îi spusese Sharon Anei că îl întâlnise pe Tom? Nu cumva în vreun port din Asia, în Filipine sau aşa ceva? Adică Tom se dusese acolo *singur*? Singur cu „Nicole“, până la urmă cuplul împreună, până la urmă cuplul unit, după ce murise, Nicole în spirit lângă Tom, străbătând apele, cunoscând ţări exotice, în voia vânturilor, cum spune clişeul?

Aşa stând lucrurile, trebuie să fi fost teribil momentul când Tom a cunoscut-o pe Sharon, şi a recunoscut că nici după ce soţia lui murise nu reuşea să-i rămână credincios; înţelegând, cu oroare, oroare, că nu mai avea chef să călătorească singur cu „Nicole“. Că dorea căldura, prezenţa lui Sharon, monstrul blond din Tasmania, venită expres din al cincilea continent ca să-l ispitească – şi să o învingă, pentru a doua oară, pe soţia lui.

Dar Sharon? Ce-o fi gândind ea?

*

În fine, poate că nu fusese deloc aşa. Eu, când încep să fac speculaţii, am o oarecare tendinţă de a exagera.

*

Ne-am dus să vedem cum se simţea Ana. Vomitase pe jos, şi în cabină mirosea a acru. Sharon a spus că nu-i nici o problemă şi chiar ea s-a apucat să cureţe ce murdărise Ana.

— Dar trebuie să-ţi faci tura, Ana, i-a amintit. Aici nu există nici o scuză.

Avea logica ei. Într-o plimbare de o zi, precum cea pe care am făcut-o până la São Jorge, nu era nici o problemă, dar într-o călătorie mai lungă trebuia să ne facem toţi cartul. Aproape că e o poezie populară: pe un velier, fie soare, fie ploaie, nu există pasager, doar marinar. Fiecare să-şi execute cartul era a doua regulă pe care ne-o impusese Sharon, când ne-am îmbarcat. Prima o ştiam deja: să îndeplineşti ordinele, pe mare nu există democraţie. Şi care să fi fost a treia? *Nu te vei culca cu soţia comandantului?*

*

Nu te vei culca cu soţia comandantului, *mai ales dacă el va fi pe aproape*?

*

Am lăsat-o pe Ana, Ana cea palidă şi verde, înfăşurată în pături pe patul lui Sharon şi Tom, şi am urcat pe punte.

— Tom, tu rămâi cu Ana, a spus Sharon. Dacă vrei, poţi să te duci să te odihneşti acum. Te trezesc eu pe urmă.

Tom s-a uitat la Sharon, năucit o nanosecundă; apoi, livid, s-a uitat la mine, şi a fost de acord.

Fără să spună ceva, a coborât în cabină, lăsând-o pe „Nicole“ pe mâinile noastre.

— Pe curând, Tom, am spus eu, şovăitor.

Sharon mi-a indicat misiunea care îmi revenea.

— Tu să stai aici şi să menţii nava pe ruta asta, Rui, a spus. Acum, tu eşti omul de la cârmă.

*

„Piraţii erau entuziasmaţi. Noi expediţii se plănuiau. Cartagina scapă să nu cadă în mâinile lui Morgan ca printr-o minune.“

*

Caşalotul s-a întors la suprafaţă tocmai în direcţia opusă celei care fusese calculată, votată, decisă. Uite deci un animal care nu crede în democraţie, mi-am spus, găsind că e o glumă bună, dar am fost suficient de înţelept să intuiesc că era mai bine s-o ţin pentru mine.

Deşi se dovedea aproape imposibil, barca încă a mai încercat să-l ajungă.

N-a reuşit.

Dacă a fost dezamăgire – şi cred că a fost –, ea a rămas în gâtlejul bărbaţilor. Nici un fel de insulte adresate balenei că nu a îndeplinit ce fusese stabilit, nici un fel de insulte adresate norocului, cerului, destinului, celorlalţi bărbaţi răspunzători de acel auspiciu ratat.

Nimic din ceea ce, conform tristei legende, îl defineşte pe portughez: plângeri, gemete, jelanii, lamentări, vaiere, lacrimi, suspine.

*

Aşteptarea aşa era, nu trebuia să răsplătească.

Fiecare îşi făcea rolul, şi la mai mult nu era obligat.

*

Rolul balenei era cel al oricărui alt copil al lui Dumnezeu, să încerce să trăiască; rolul vânătorilor era, de asemenea, cel al oricărui alt prădător, să încerce să vâneze. Dacă o făceau sau nu ca să-şi astâmpere foamea, asta era altă chestiune. Pe ecologişti îi interesa diferenţa dintre a vâna pentru a mânca şi a vâna de plăcere. Şi argumentau: că omul (rău ca şerpii, nărăvit în păcat), spre deosebire de celelalte animale (bune din fire, inclusiv şerpii), era singura fiinţă-animal care nu vâna ca să-şi astâmpere foamea.

Chiar aşa! ce ştiau ei, ecologiştii, despre foame? Ce ştiau ei, cu pletele lor urbane şi cercel la ureche, despre oameni?

Balena aceea era o balenă bună – scăpase, şi probabil nu va şti niciodată din ce scăpase, nici măcar că scăpase. Aici, ceilalţi aveau dreptate, lupta care se ducea nu se plănuise cu acordul ei. Nu era, nu, doamna mea, admit, nu era un duel în care amândouă părţile să ştie în ce se bagă. Păcat. Păcat, da, doamna mea. Dar nu poţi avea totul.

Caşalotul care ar fi făcut prostia să se lase prins, dacă se lăsa, tot n-ar fi încetat să fie un bun caşalot. Vânătorii sperau ca el să fi avut o viaţă bună; va avea parte, pe cât posibil, şi de o moarte bună. Dureroasă? Sigur că da, dar nu mai puţin decât a calmarilor sau a peştilor pe care îi înghiţea el în simpla mişcare de a înainta în mare.

*

Viaţa unora e moartea celorlalţi, şi viceversa. Pământul nu este continent, este mare în mişcare perpetuă – până una alta, cel puţin. Eu, de exemplu, m-am născut pentru că fiul cel mai mare al bunicii mele a murit de gripă spaniolă şi, ca urmare a acelei morţi, bunicii mei au decis să mai aibă un copil – care s-a întâmplat să fie mama mea.

Pentru numele lui Dumnezeu, unde e drama?

*

Orele treceau. Continuau să treacă. Şi, pe urmă, au mai trecut alte ore. De-a lungul acelei lungi zile, am zărit, ce ştiu eu, peste zece caşaloţi. Uneori, chiar perechi. Ziua înainta spre asfinţit, şi totul arăta că avea să fie încă o zi ca atâtea altele – în care rezultatul e nul şi, după ore de eforturi zadarnice, vânătorii reveneau acasă fără nimic, nici măcar cu ceva de povestit. Chiar şi în anii buni, în Vremurile de Aur, niciodată nu se vânau în Azore mai mult de o sută cincizeci de balene, în timp ce ele treceau, în larg, cu miile.

Nu, nu asta reprezenta vreun risc pentru specie.

Habar n-am dacă ăsta e punctul meu de vedere. Ştiu că era al vânătorilor. Tabloul pe care îl vedeau era sumbru, simplificat. Nişte birocraţi, eurocraţi,

ecocraţi sau ce-or mai fi fost, nişte indivizi cu sedii în marile oraşe care tranşau, cu furculiţele lor blazonate, carne despre care credeau că se născuse în ambalaje de plastic, şi pe urmă moralizau şi decideau în legătură cu comportamentul celorlalţi, de-acolo de departe, fără să încerce măcar să înţeleagă ce înseamnă să trăieşti în mijlocul oceanului.

Chiar şi aici, în momentul acesta, când eram în curs de a realiza o aşteptare a balenei, încercând să o surprindem când ar ieşi la suprafaţă, ea era cea care ne putea surprinde. Şi nu doar ea. Erau toate miile de locuitori ai oceanului care puteau să ne surprindă. Filmul *Rechinul* a fost corect: moartea, frica vin de jos. Cine se afla acolo într-o poziţie dificilă, fragilă, şi avea cu prisosinţă motive să se simtă, în apă, ca un peşte pe uscat, cu siguranţă că nu era caşalotul, nu era Moby Dick. Caşalotul era stăpânul mării.

O întrebare complicată: cum poate un insular să se simtă stăpânul mării?

Răspuns: poate vânându-l pe stăpânul mării.

*

„Alteori, se duc pe mare. Se invită să plece în aventură. […] Corsarii şi flibustierii sunt piraţi din lumea veche care se simt mai bine în insule şi hotărăsc să le cucerească drept noua lor patrie.“

*

Deşi aproape moartă, muribundă, stoarsă, Ana, cinste ei, când i-a venit rândul a respectat înţelegerea, câştigând prin asta atât respectul lui Tom, cât şi pe al lui Sharon. Ca şi pe al meu, presupun. Până la urmă, nu era chiar atât de fluşturatică, de răsfăţată cum părea. Acela era un test de responsabilitate, de solidaritate şi caracter la fel de simplu şi eficient ca oricare altul.

Şi, spre surprinderea mea, spre completa mea uluire, Ana îl trecuse.

*

Când ne-a venit din nou rândul, mie şi lui Sharon, se înnoptase deja. Sharon a adus o pătură şi a împărţit-o cu mine. Am stat de vorbă, ca să nu cădem în cealaltă interdicţie a navigaţiei: adormitul în timpul cartului.

Sharon a povestit că, odată, pe alt velier mult mai mare decât „Nicole“, un mus cu pretenţii hotărâse să rămână treaz toată ziua, pentru că, spunea el, nu era obosit. Ceilalţi îl sfătuiseră să meargă să se odihnească, îl avertizaseră că la căderea nopţii nu se va mai simţi într-o formă atât de bună, dar el a continuat să se distreze, făcând tot ce a vrut cât a fost ziua de lungă. Rezultatul? La două dimineaţa, a căzut într-o asemenea toropeală, că nu au reuşit să-l ridice în picioare. Spatele îl durea, pleoapele i se îngreunaseră, cerea iertare, dar nu reuşea să se scoale, vă rog, mai lăsaţi-mă să dorm doar un pic.

— Şi ce-aţi făcut? am întrebat.

Sharon a ridicat din umeri.

— Am îndeplinit codul mării.

— Codul mării?

— L-am pus să se urce sus şi l-am aruncat la rechini.

Am privit-o, perplex. Glumea, nu-i aşa?

Sau nu?

Sharon, spune ceva, începe să mă ia cu fiori. Ce-aţi făcut?

Ea a zâmbit, în cele din urmă.

— Ce voiai să facem? L-am suportat până am ajuns în portul cel mai apropiat, şi a rămas să facă treburile pe care nu voia să le facă nimeni.

Ca de pildă?

— Păi, una dintre ele era să se culce cu comandantul.

Am rămas aşteptând să-mi confirme cu un gest că şi chestia asta ca să se culce cu comandantul era o glumă.

Dar Sharon nu l-a făcut, a spus doar:

— Mă duc după o băutură. Ca să ne încălzim, eşti de acord?

Cred că numai ca să nu mă ofenseze nu a explicat, pentru că am avut senzaţia că, atunci când a ajuns în cabină, râdea, deşi era greu de văzut cu certitudine, pentru că stătea cu spatele.

*

„Fetele îşi amintesc când l-au văzut pe pirat prima dată, de pe acoperişurile oraşului, şi spun: ce va fi să fie va fi! Şi-l aşteaptă cu curiozitate, cu teroare, cu interes. Chestii muiereşti.“

*

Odată aşteptarea tot trebuia să aducă o compensaţie. Două traulere şi o barcă, pierdute printre valuri, ca eu şi cu tine, cititorule, pierduţi printre cuvinte, atâta apă, atâtea cuvinte, atâta timp, atâta orizont. Odată tot trebuie să aducă o compensaţie aşteptarea. Două traulere şi o barcă, şapte vânători, tot atâţia marinari şi un chibiţ, toţi deveniţi mafioţi, ticluind o aşteptare bietei uriaşe nepuse în gardă.

Dona balenă şi Don caşalot s-au dus într-o zi să se plimbe în pădure, tralala, să culeagă calmari gigantici, tralala, când, la un moment dat, tralala, a apărut lupul cel rău, înarmat cu teribilul său harpon, tralala. Ca de-obicei.

*

Eu adormisem, ceea ce n-a făcut decât să-i înfurie şi mai mult. Mai întâi mă apucasem să mănânc, crimă de lezseriozitate, apoi mă lăsasem toropit, crimă de lezmaiestate. Adormisem şi astfel am pierdut momentul impactului. M-a trezit surescitarea.

— Balenă! Balenă!

Strigau asta ca şi cum ar fi strigat gol. Fapt e că până la urmă exista un caşalot de care au reuşit să se apropie, după o după-amiază în care se luptaseră ca la coridă. Buimăcit, *veni*, *vidi*, *vici*: s-au apropiat uşurel de caşalot, conform regulilor; Obelix avea acum harponul lângă şold, ţinut cu ambele mâini, ca pe o puşcă; încet, aproape ca filmat cu încetinitorul, l-a ridicat la nivelul capului, şi…

Şi, în clipa aceea, zzzzzzzzzzzzzzzzzz, parâma s-a derulat cu toată viteza, zzzzzzzzzzzzzzzzzz, catapultată pe bietul animal, care, simţind durerea harponului furios, s-a cufundat imediat în ape. Dar harponul fusese bine înfipt. Acum e momentul de slăbiciune, când caşalotul simte o subită rezistenţă, o forţă străină împiedicându-l să ajungă cât mai la fund.

Barca a făcut o asemenea deviere bruscă, încât, fiind ea pentru un timp suspendată în cleştii timpului, oamenii au înghiţit în sec: o fi având monstrul forţa să-i tragă în jos, cu vâslele şi tot restul?

Şi unde o fi el acum? Sub ei?

*

Oamenii îşi făcuseră rolul. Venise rândul prăzii. În fond, avea două opţiuni. Sau îşi dădea seama că este mult mai mare decât prădătorii ei şi, cu o lovitură din coadă, rupea în două coaja de nucă, profitând ca, în legitimă răzbunare, să le dea nişte muşcături zdravene; sau fugea în direcţia orizontului, de vreme ce spre fund nu mai putea. A doua ipoteză era, din punctul de vedere al vânătorilor, singura rezonabilă, deşi, dacă ar fi avut şi caşalotul un punct de vedere, a-i ucide ar fi fost alegerea cea mai înţeleaptă.

„Stai aşa, băiete. De ce dracu’ să fug eu de furnicile astea? Aşteptaţi că vă dau imediat binecuvântarea…“

*

Barca părea să facă schi nautic, târâtă cu aproape treizeci de noduri de balena rănită. Câteva minute s-au lăsat duşi aşa, pe urmă au început, încet, să recupereze parâma, scurtând distanţa. În picioare, la proră, Obelix comanda operaţiunile.

Acum, toată lumea ţipa, înjura, dădea ordine, fremăta, scotea exclamaţii. Cu motoarele în funcţiune, fără să mai aibă motiv să rămână silenţios, traulerul meu a încercat să acompanieze cursa. A făcut-o cu dificultate, preţ de câteva minute, pe urmă a început să câştige teren. Caşalotul încă mai avea toată vigoarea, un spate lung sfâşiind apa, dar acum mai puţin rapid. Asta, şi doar asta, era deja semn de oarecare oboseală.

*

Minutele au trecut. Atunci s-a petrecut ceva ciudat, despre care cred că nu scrie în cărţi. Traulerul a accelerat şi s-a apropiat de barcă, cu grijă, ca nu cumva prada să-şi schimbe cursul, rupându-ne în două – atunci Obelix a

sărit în trauler, în timp ce doi oameni căutau să evite ca ambarcaţiunile să se lovească una de cealaltă.

Cu o mişcare instinctivă m-am căţărat pe catarg, ca să nu încurc tranzitul, şi m-am ţinut de el cu braţele şi cu picioarele. Am dat de un ieşind pe care mi-am sprijinit picioarele, şi am rămas aşa, înlănţuit, în siguranţă, dar şi în primejdie, pentru că, din cauza balansului, dacă nu mă ţineam bine, puteam să cad peste bord – aşa cum, după câteva zile, era să i se întâmple Anei. Poate că a fost impresia mea, dar şi azi aş jura că aproape se îndoise catargul, culcat la nouăzeci de grade, când spre babord, când spre tribord, perfect paralel cu apa. Aproape atingând apa.

Aproape.

*

Atingând apa.

*

Nu mi-a fost teamă. Nu. Nici măcar când m-am aflat la aceeaşi distanţă de caşalotul înfuriat cum, în chiar clipa asta, mă aflu de maşina de scris. Da, eu sunt de pe timpul bărcii cu vâsle, m-am născut într-o lume anterioară inventării neo-roţii. E adevărat, jur, încă nu există calculatoare când scriu această povestire. Nu multe, cel puţin. Şi ştiu că vor exista când această povestire va fi citită. Până şi puştii de şcoală vor şti să manevreze unul.

Sincer să fiu, nu reuşesc să mă gândesc la o mai bună dovadă a forţei profetice a cuvântului scris.

*

Sigur că nu mi-era frică. Eram prea surescitat ca să simt frica. Dacă cineva mă va întreba când mi-a fost frică, răspunsul e simplu.

Mi-a fost frică atunci când am sărutat-o pe Sharon, cu Tom chiar acolo alături, jos în cabină, la mai puţin de doi metri de noi.

*

Există o perioadă în viaţa bărbaţilor când le plac femeile mai în vârstă, la fel cum există alta, când sunt atraşi de femei mai tinere. Asta să fie?

Nu ştiu. Ana era bolnavă. Tom era obosit. Nici eu nu mă simţeam foarte bine, dar era noapte, era cartul meu, iar sticla de brandy pe care (contrar regulilor!) o adusese Sharon pe punte, conversaţia, pătura pe care o împărţeam între noi doi ca să ne adăpostim pieptul şi picioarele, proximitatea corpului ei – nu ştiu.

Eram amândoi de veghe, şi un lucru duce la altul. Asta să fi fost? Ca să fiu sincer, ce altceva pot face decât să trag alarma? Să spun: nu lăsaţi o femeie mai mult de cinci minute singură cu mine, că nu sunt zdravăn?

Nu ştiu. Presupun că da, că şi la asta servesc cărţile. Ca să lase mesaje în derivă, în speranţa că cineva într-o zi le va găsi şi lua în serios. Aşa că las aici avertizarea.

Şi ce dacă, poate că e mai simplu decât asta. Poate că nu există motiv ca să complicăm lucrurile. Puneţi un bărbat şi o femeie singuri împreună, şi vedeţi ce se întâmplă. Puneţi un bărbat şi o femeie să facă de cart patru ore pe un vas numit „Nicole“, cu ceilalţi *sforăind* şi/sau îngreţoşaţi, şi vedeţi ce se întâmplă.

*

„Raleigh crede că nativele n-au nimic de invidiat în privinţa frumuseţii celor din Europa, de care se deosebesc doar prin culoarea de scorţişoară. Despre o băştinaşă spune: «Rareori în viaţă am văzut o femeie mai bine făcută: era de statură potrivită, ochi negri, cărnuri bune, excelentă comportare, şi părul atât de lung cât propriul ei corp: am văzut o Lady în Anglia atât de asemănătoare cu ea, că dacă n-ar fi fost diferenţa de culoare aş fi jurat că era aceeaşi».“

*

Nu ştiţi ce se întâmplă? Atunci vă spun eu ce se întâmplă: nimic. Nu se întâmplă nimic.

Asta e, nu s-a întâmplat nimic. Un sărut, un sărut lung, ceva tandreţe, şi puţin altceva. Ah, desigur, eu mi-am mai făcut numărul, sau o fi fost acel

brandy care l-a făcut în locul meu? I-am mai mângâiat sânii, i-am mai supt un sfârc prin cămaşa umedă, dar asta a fost tot. Mint, mi-am mai pus mâna pe sexul ei. Uneori, are rezultat. Iar ea nu s-a împotrivit, mi s-a lăsat în voie, languroasă, a întredeschis gura şi a fost de acord când i-am vârât limba înăuntru. Gura ei avea gust bun. Nu a făcut nimic, s-a lăsat în voia mea. Când eu, zăpăcit, am privit-o în căutarea unui răspuns decisiv, avansez? nu avansez? mergem *all the way* sau ce? – aici ea a zâmbit. Şi a fost zâmbetul ei, foarte tandru, foarte tot, cel care mi-a spus: „Nu merită, Rui, nu crezi? Plăcerea nu compensează."

Nu voia să mă jignească, pur şi simplu nu era disponibilă. Ah, da, sigur, dacă aş fi insistat mult ar fi făcut dragoste cu mine, am înţeles din surâsul acela, ba chiar s-ar fi dăruit, în limite potrivite, fără probleme. Dar trebuia ca eu *să vreau* pentru amândoi. Atunci, da, poate s-ar fi lăsat convinsă. Şi poate s-ar fi dăruit – chiar mult mai mult decât aş fi dorit eu. Pentru că şi asta citeam în zâmbetul ei: „Dacă vrei, avansează, fiule, dar trebuie să vrei tu tot. Ştii ce înseamnă *tot*, băiete? Vezi că s-ar putea să fie prea mult nisip pentru camioneta ta. Vezi că marea e prea sălbatică, Toino. Pardon, Rui."

*

De ce „ea"? De ce nu rostesc numele ei? Haide, curaj, cine cu doar trei zile înainte era „du-te, nu te duce" gata să se desprindă de un catarg şi să se cufunde în plin ocean, ca să se scalde în sângele răspândit de o balenă (poate încă vie, deja foarte muribundă), reţinut doar în acel act pentru că marinarii, între amuzaţi şi uimiţi, găsind că eram cam ţicnit (şi pe bună dreptate), m-au sfătuit să nu fac asta, fiindcă nu eram singurul prădător al mărilor atras de mirosul sângelui, să fie acum cuprins de frică? Cine cu doar trei zile înainte devenise membru onorific al restrânsei caste a vânătorilor de balene să fie acum cuprins de frică să rostească un simplu nume?

Nu se poate. Nu se poate, nu-i aşa?

Atunci, curaj: Sha-ron. Sharon. Sharon. Sharon.

Şi acum celălalt, al celeilalte, al celeilalte a celuilalt: „Nicole".

Nicole. Nicole Nicole Nicole Nicole Nicole Nicole Nicole Nicole Nicole Nicole Nicole Nicole Nicole.

Zâmbetul ei evident nu a folosit expresia aceea, „e prea mult nisip pentru camioneta ta“, nici măcar „marea e prea sălbatică“, pentru că zâmbetul lui Sharon era australian, sau tasmanian, şi nu folosea expresii atât de portugheze.

Chiar vrei, băieţaş? Eşti în stare de asta, băiete?

*

O, eram eu în stare de asta? Ce mă-sa de întrebare pe care s-o pună un surâs, în mijlocul oceanului, unui biet învăţăcel de marinar în asemenea treburi. Ne-am dat o ultimă îmbrăţişare, foarte foarte tandră, foarte foarte ceva, şi nu-mi amintesc de foarte foarte multe altele. Cred că am adormit aşa, cu o erecţie nesatisfăcută, ca data trecută cu Ana, dar aşa am adormit. Poate că om fi adormit amândoi, nu ştiu. Asta e partea din povestire care, cer scuze, rămâne în alb.

*

[…]

*

Ştiu doar că, atunci când m-am trezit, Tom mă privea cu severitate. Şi eu mi-am spus, o, la naiba, acum e supărat pe mine. Şi acum o să fiu aruncat peste bord.

— Ai adormit.

— Eu…

— Ai adormit în timpul cartului. Ştii ce înseamnă asta?

N-am înţeles. Încă mai era întuneric. M-am uitat la ceas. Patru şi ceva de dimineaţă. Trecuseră şapte minute de la sfârşitul cartului meu cu Sharon.

— Eu… cer iertare. Eu… Sharon?

— A coborât.

— …

— S-a dus să se culce. Ştii de ce?

— …

— Pentru că ea n-a adormit. N-a adormit şi de asta, odată terminat cartul, s-a dus să se culce.

— Regret. Eu… Pot să rămân în cartul Anei.

— Şi de ce să faci asta?

— Nu ştiu… Ea nu mai este încă bolnavă?

Tom a ridicat din umeri.

— Nu e cartul tău.

— Bun, dar cum îi e greaţă…

Tom a clătinat din cap.

— Nu e cartul tău, Rui. E al ei.

— Dar… Eu…

— Tu răspunzi pentru cartul tău. Şi ea pentru al ei..

*

Chiar în nasul meu, bărbatul pe care l-am poreclit (în secret) Obelix schimbase harponul, bine înfipt în carnea caşalotului, cu o lance. Şi ea prinsă de o parâmă, dar aceasta mult mai scurtă, doar de lungimea suficientă pentru ca lancea să atingă ţinta şi să poată fi imediat recuperată, de îndată ce a fost înfiptă. Caşalotul înainta acum lângă noi, obosit, o masă neagră mai mare decât traulerul. El era tot o enormă spinare, un pântece în mişcare.

Obelix îi arunca lancea, şi o recupera imediat. Dar aceasta revenea răsucită toată, drept care el pe loc o ciocănea, bătând cu un mai, până ce o îndrepta suficient ca să o poată lansa din nou. A făcut asta, nu ştiu, poate de o sută de ori. Era aproape comic: el lansa, atingea, trăgea, ciocănea, îndrepta, lansa. Spun, aproape: aproape comic, dacă n-ar fi fost conjuncţiunea elementelor – balenă, ocean, oameni, bătălie – atât de supradimensionată.

Oricum, nu lancea era cea care ucidea caşalotul. Lancea doar îl slăbea, îl submina răbdător şi în mod repetat – până ce, presupun, îşi dădea sfârşitul.

Catargul părea un pendul, când într-o parte, când în cealaltă, iar eu eram maimuţa agăţată de pendul. Aş fi putut să ating caşalotul de fiecare dată când mă înclinam spre stânga, şi nu mi-era frică.

Mai curând invers, nu-mi amintesc ca vreodată în viaţă să mă mai fi simţit atât de Ionică-fără-frică, şi nici nu ştiu dacă vreodată în viaţă am să mă mai simt aşa. Atât de Ionică-fără-frică.

*

E ceva greşit? Cine poate să răspundă? Greşit e să mori încet, cum i se întâmpla caşalotului. Ştiu, e oribil. Ar fi fost poate mai „uman“ să fie ucis dintr-odată, cu o singură lovitură, o săgeată toropitoare, o rachetă, poate chiar o supradoză de morfină, de ce nu?

Poate. Dar ar fi mai puţin uman.

*

În cele din urmă, totul a încetat. Fără să ne dăm seama, căzuse noaptea, şi lumina felinarelor a fost cea care s-a prins de caşalot, care s-a dovedit a nu fi un el, ci o ea, o femelă de nouăsprezece metri, la pupa bărcii, care a rămas prinsă de celălalt trauler (căruia până la urmă tot îi muriseră motoarele), care la rândul lui era prins de al nostru.

Bărbaţii s-au privit unii pe alţii şi au râs şi au găsit că sunt nebun, când am întrebat dacă mă pot scufunda, să ating balena (să mă scufund, să mă bălăcesc în sângele ei).

— Vrei să atingi balena, domnule?

— Da, s-o ating…

Ce voiam să spun, dar nu puteam spune, era: să mă scufund, să mă bălăcesc în sângele ei.

— Domnule, eu în locul dumitale n-aş face asta.

Ce anume? Să mă scufund, să mă bălăcesc în sângele ei?

— Nu, domnule, eu în locul dumitale n-aş face asta.

Să mă bălăcesc, să mă scufund în sângele ei.

— Nu? Şi de ce, se poate şti?

Dorinţa de a mă scufunda, de a mă bălăci în sângele ei îmi aducea sânge în branhii.

Ei s-au privit unul pe altul, au zâmbit, şi-au scărpinat şepcile.

Ascultă, băiete, domnule, sau chiar domnule doctor, nici nu ştim foarte bine cum să-ţi zicem, nu se cade să atingi balena, cum spui, sau să te cufunzi, să te bălăceşti în ea, ceea ce de fapt vrei tu, pentru că rechinii sunt atraşi de mirosul sângelui chiar de la peste zece mile.

— Doar pentru asta, domnule.

Şi nu, de un lucru poţi să fii sigur, ăştia nu sunt nişte maimuţoi împăiaţi cei care, cum auziseră, se vântură prin muzeul din São Miguel, nu doamna mea, ăstora chiar le *place* să-şi înfigă dinţii, cum să nu le placă.

Şi gata, a izbucnit un hohot de râs general, puteţi pune asta în contul meu. Au destupat în fine damigenele cu vin şi au deschis coşurile cu merinde pe care li le pregătiseră femeile.

Deodată, toţi vorbeau tare, fără să-şi facă griji să răspundă spuselor celorlalţi, ca nişte beţivi în conversaţii încrucişate, şi s-au povestit anecdote, istorisiri din alte vânători, şi bârfe despre oameni de pe insulă, multe clevetiri, tot atâtea obscenităţi, s-au ales parteneri de cărţi.

Şi această stranie procesiune s-a îndreptat înspre noapte, până ce, după şase ore, a revenit la Horta la fel de tăcută cum plecase.

*

Caşalotul avea să fie lăsat la Pico încă din zori, pe rampă, lângă fabrică. Petrecuserăm douăzeci şi şase de ore pe mare. De ce aduceau balena pe uscat, dacă, pe uscat, nu se mai putea face nimic cu ea? Nu mă întrebaţi pe mine, eu am întrebat primul.

De ce?

*

„Fanionul lor nu e pirateria, nici întreprinderile lor nu se reduc la un plan comercial, nici nu sunt îngrădite de fanatismul unui fanion religios.“

*

Dimineaţă. Noapte. Dimineaţă. Noapte. Ne apropiam de altă balenă adormită, ici şi colo presărată cu lumini. Insula Flores. Ana şi Sharon

dormeau. Eu aveam corpul parcă zdrobit, după trei zile pe mare. Aveam nevoie să mă dezmorţesc, să mă spăl cum trebuie, şi era ciudat să te afli într-un spaţiu atât de restrâns – cel al velierului – când firul orizontului este infinit. Iar luna făcea ca apele acelea întunecate, în afară de calme, să fie şi atrăgătoare.

— Tom.

— Da?

— Crezi că pot să fac o baie aici?

— Pe riscul tău, Rui.

— Nu, Tom, haide spune. Pot?

Tom a ezitat. Deodată, mi s-a părut că văd un nor maliţios trecându-i prin ochi.

— Bănuiesc că da, a spus.

Intrigat, am rămas să-l privesc. Tom mi-a întors privirea. Un gigant de bonomie, cu o faţă care ar provoca pe oricine, până chiar şi întreaga lume, la un joc de „primul care îşi pierde cumpătul pierde“, încrezător în victoria sigură.

Am oftat.

Era întuneric şi n-aveam chiar atâta chef să mă arunc în apă, dar n-aveam chef nici să mă discreditez. Mi-am scos maioul, pantalonii. Chiloţii. Şi, complet gol, m-am cufundat.

*

La ce servesc cărţile? Tom, câteva luni mai târziu, avea să-mi povestească, într-o noapte de veghe, că într-o zi le descoperise o utilitate neobişnuită. Se petrecuse la Cartagina din Indii.

— Ei erau doi. Şi unul a scos un cuţit.

Ce voiau?

— Ca de-obicei. Bani.

Iar tu, Tom, ce-ai făcut?

— Eu aveam în mână doar o carte.

Dar o carte are muchii. Multe foi adunate la un loc; inofensive când sunt separate, respectabile când sunt adunate la un loc.

— Perfecta armă albă. Nici un poliţist din lume nu te va închide pentru că ai o carte în mână. Dar, dacă eşti suficient de rapid şi ai încheietura mâinii fermă, poţi scoate cu o carte ochiul oricărui adversar.

*

Sharon a apărut alergând, trezită de plescăitul meu în apă, pentru că tocmai revenisem la suprafaţă când am primit în obraz fasciculul de lumină al lanternei ei.

— Eşti nebun? a strigat. Ieşi imediat afară.

Cam năuc, fără să-nţeleg, am schiţat un zâmbet pe jumătate năuc.

Deja făceau un năuc întreg, zâmbetul meu şi cu mine.

— ACUMA!

Era tonul pe care-l avusese Sharon în timpul furtunii. Sharon vorbea serios. Cum se spune? „Era urgenţă în vocea ei.“

*

Ana mi-a întins un prosop. Se simţea considerabil mai bine, deşi cam *zombie*, scoasă din joc, cu faţa încă umbrită de o paloare verde.

— Tom! a exclamat Sharon. Ar fi putut să moară.

Tom s-a uitat la mine. A surâs, cred chiar că mi-a făcut cu ochiul.

— Ei aş, a spus. Un picior, cel mult. N-ar fi fost nimic foarte grav.

— TOM! Nu e momentul să faci glume.

*

Un picior? Ce voia să spună Tom?

— Tom? am întrebat. Ce s-a întâmplat? De ce nu trebuia să intru în apă?

Tom n-a spus nimic. S-a uitat la mine, barba lui căruntă ascunzând ceea ce mi s-a părut a fi un zâmbet trist.

— Tom! l-a dojenit Sharon. Spune-i.

Tom a continuat să tacă, de parcă n-ar fi fost treaba lui. Dar Sharon a insistat:

— Spune, Tom.

Tăcere.

— Spune. Spune-i de ce nu trebuia să se scufunde.

Tom s-a scărpinat în cap. E în regulă, au fost de acord ochii lui.

— Noaptea, a murmurat. Noaptea e când se apropie rechinii de coastă, în căutarea mâncării.

*

A încercat să mă omoare.

*

A încercat să mă omoare, mi-am spus.

*

Şi aproape că mi-am ieşit din minţi. A încercat să mă omoare!

La ce serveşte o carte?

„Money, gringo!“

Doi rechini la un singur os[21]. Os în spaniolă înseamnă urs. Se scrie *oso*. Doi rechini la un singur urs. Nu sună rău.

Şi a fost totul atât de automat, atât de fulgerător, că până şi Tom a rămas surprins. Unuia dintre ei a început să-i ţâşnească sângele din gât şi imediat celălalt a căzut pe spate, ţinându-se de obraz. Tom contraatacase cu arma cea mai implacabilă şi discretă dintre toate: sute de pagini juxtapuse, o formă dură, muchiile formând ca un tăiş la colţul dintre cotor, copertă şi supracopertă.

Gestul lui Tom plecase dinăuntru înspre înafară, ca şi cum ar fi împărţit cărţile de joc sau ar fi lansat un disc pe plajă. Mâna (cartea) a pornit de la şoldul opus, într-o mişcare circulară, până la gâtul primului atacant.

Şi, imediat după aceea, la ochiul stâng al celui de-al doilea.

O carte. După povestea asta, niciodată nu m-am mai întrebat la ce serveşte o carte.

*

A încercat să mă omoare?

*

Mai târziu, după câteva ore, mai calm, după ce am ingurgitat mai mult vin decât ar fi fost rezonabil, am reuşit să admit că poate aş fi făcut la fel dacă eram în locul lui.

*

„În timp ce spaniolii se veselesc, indienii se plictisesc. Nu le lasă în pace femeile.“

Şi sigur era că: eram, sau nu în viaţă? Şi, dacă eram în viaţă, asta e pentru că el greşise, sau pentru că *voise* să greşească? Încercase să mă omoare pentru că trebuia să o facă (era regula jocului), dar nu încercase acest lucru cu multă forţă. Nu încercase acest lucru cu multă forţă, pentru că, în felul său, Tom mă plăcea? Asta era?

Da, asta era. Când s-au ivit zorile, ajunsesem deja la această concluzie. El nu încercase să mă omoare. Un bărbat care, dacă era adevărat ce îmi povestitse, e în stare să se apere de doi adversari înarmaţi folosind doar o carte ca instrument de apărare? Un asemenea bărbat, dacă ar fi avut chiar chef, ar fi găsit mijlocul să nu greşească.

Dimpotrivă, Tom mă plăcea, era prietenul meu, mă vedea, eventual, aproape ca pe un fiu. Sau, nu spun „un fiu“, ci altceva. Ce ştiu eu, poate o oglindă a lui din tinereţe. Nu asta suntem toţi, tineri sau bătrâni? Oglinzi distorsionate unii ai altora?

Chestiunea e: el nu s-a putut abţine să nu încerce.

*

„Am fost – spune – soldat, căpitan, marinar, curtezan, dat fiind că toţi sunt asta din corupţie sau viciu. Îl rog pe Dumnezeu să mă ierte, şi aşa mă despart de dumneavoastră, căutându-mi pacea întru Domnul.“

Ar putea Tom să facă ale sale aceste cuvinte ale lui Raleigh?

Mai curând cuvintele decât viaţa, cel puţin, pentru că aventurierul din secolul al XVI-lea murise, pe eşafod, la fel cum trăise – cu un public imens şi capul foarte departe de umeri. Posibilitatea ca Sharon să-l părăsească ar fi suficientă pentru ca Tom să-şi piardă capul?

*

Dar n-o fi el gelos pe mine? Aproape că m-am simţit ofensat: să nu mă considere el demn de gelozie?

Nu, nici vorbă de asta. Încercând – vag – să mă omoare, el arătase respect.

*

Fie faţă de mine. Fie faţă de el însuşi.

*

„Femeile, mai curând decât a creşte copii ca să devină sclavi, îi omoară la naştere. Sute de indieni mor la muncă forţată. Alţii se sinucid.“

Note

20 Aluzie la o culegere de relatări ale unor naufragii portugheze din secolul al XVI-lea, adunate de Bernardo Gomes de Brito în volumul *Istoria Tragico-Maritimă*, trad. rom. de Micaela Ghiţescu, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1993 (*n.t.*).

21 Joc de cuvinte: os = port. *osso* „os“ = sp. *oso* „urs“ (*n.t.*).

III.
CARTEA

Restul călătoriei nu are poveste. Am rămas câteva zile la Flores, şi da, e chiar insula cea mai frumoasă. Flores, numele i se potriveşte, aproape că ne face să ne gândim dacă relaţia dintre semn (reprezentarea realului, cuvântul arbore, de exemplu) şi referentul (obiectul real, de exemplu un arbore) este chiar atât de arbitrară cum ne-au băgat în cap la facultate. Şi ne-am mai dus la Corvo, care era chiar alături, trebuia doar să luăm vaporul. Corvo: iată o insulă care ne-a lăsat o impresie negativă. O nanofrântură de uscat, cu doar trei sute de locuitori. Nu poate să fie foarte fericită, o insulă cu doar trei sute de locuitori şi, mai grav, aproape toţi numere prime. Dacă mi s-ar fi cerut părerea, aş spune că e aşa ca treisprezece la o masă, cred că aduce ghinion.

În fine, fiecare şi le ştie pe ale sale.

*

De la Flores, Ana şi cu mine am luat un avion până la Terceira, şi ne-am mai dus să vizităm şi baza americană, pentru că prietenul unui prieten al Anei (sau fost iubit, nu-mi amintesc bine) lucra acolo.

*

Revenind pe continent, până la urmă n-am scris reportajul. Era un subiect ieşit din modă şi, mai ales, perspectiva mea asupra vânătorii nu interesa pe nimeni. Era o epocă în care revistele şi ziarele cumpărau doar povestiri care apărau punctul de vedere al balenei. Oamenii să-şi vadă de-ale lor.

*

La ora despărţirii, încă la Flores, mi-a dat Tom *Biografia del Caribe*. Şi eu, care nu-i cumpărasem nimic.

— Drum bun, Rui.

Cadoul lui Tom era ceva ce văzusem pe masa din cabină. Era vorba de o carte nu foarte preţuită, cam hărtănită, cu coperta îndoită toată, roasă de salitră. Într-un colţ, o pată grena, castanie.

Mai târziu, m-am întrebat de mai multe ori: oare cu această carte o fi… ? Pe vremea aceea, nu ştiam că o carte uzată este mult mai bogată decât o carte nouă. O carte uzată este o carte *citită.* Spunea cineva că într-o carte se află o persoană? Păi, în una la mâna a doua se află două. Două persoane acolo înăuntru. Toate cadourile ar trebui să fie aşa. O parte din noi înşine.

*

„Insulele au nume de romane, de sfinţi, de iluzii, de anecdote. Le-au dat navigatorii cu o oarecare superstiţie. Descoperitorul crede că un act de magie, un nume bine atribuit pot face ca insula să-i fie favorabilă.“

*

Dar n-a fost ultima dată când l-am văzut pe Tom. Patru luni mai târziu, primesc un telefon.

— *Rui? Is this Rui's number?*

— *Tom?* – ce surpriză, am vrut să spun. Ce surpriză grozavă, am vrut să adaug. Dar n-am spus, nici n-am adăugat, nimic. Mi-a ieşit doar: *Where are you, Tom?*

— *Here. In Lisbon.*

La Lisabona? Dar cum? Păi atunci, Brazilia?

*

Brazilia va fi rămas pentru a doua căsătorie. Aparent, relaţia cu Sharon se degradase. Sau nu. Ea hotărâse că venise momentul să se înapoieze în Tasmania – „pentru câteva luni“. Iar Tom se refugiase de această parte a oceanului, ca să hiberneze.

Am băut o cafea la Nicola, l-am dus în piaţa Chiado (încă nu exista statuia lui Pessoa[22] pentru ca oamenii să i se aşeze în braţe), i-am arătat miradoarele, statuia lui Adamastor în Santa Catarina lângă care şi astăzi

încă, îndeplinind o tradiţie care traversează generaţii, tinerii îşi dau întâlnire, l-am plimbat prin cartierul în care am crescut, Pena, i-am arătat plăcuţa comemorativă din curtea unde s-a născut Amalia şi cea a casei unde ar fi murit Camões, l-am dus într-o cârciumă sau două, să se plimbe cu tramvaiul 28[23], la cheiul coloanelor[24], la curţile din Alfama[25], la miradorul Sfintei Fecioare de pe Munte, la restaurantul meu chinezesc favorit. Într-un cuvânt, l-am dus să vadă cărţile poştale ilustrate.

*

În pofida măreţelor mele calităţi de cicerone, Tom n-a suportat să stea decât trei zile la Lisabona. Pe urmă, a pornit spre sud, în căutarea unui râu unde, în lipsa unui doc uscat, să o adăpostească pe „Nicole“.

M-am dus acolo să-l vizitez de câteva ori, o dată cu Ana, deşi nu mai eram împreună, dacă om fi fost vreodată. După cum se vedea, nici unul dintre noi nu rămăsese încântat de experienţa azoreană şi un acord tacit a făcut ca, amicalmente, să aşezăm o piatră peste subiect. Eu nici n-ar fi trebuit să povestesc chestia aceea din pat, când o să citească asta o să fie supărată pe mine.

(Treaba ei, acum e prea târziu ca să mai şterg. Dacă omul nu-şi povesteşte viaţa, ce altceva poate să facă? Să se pună pe născocit poveşti? Asta ar mai lipsi.)

— Nu cred că Sharon se va întoarce, a profeţit Ana, cu o voce de rău augur.

— De ce?

— Ştii ce diferenţă de vârstă e între ei? Într-o zi, Tom moare, şi pe urmă? Rămâne singură. A continua cu el înseamnă să se îmbarce într-o relaţie fără viitor.

Am fost suficient de delicat ca să nu-i amintesc Anei că folosea exact argumentul contrar celui utilizat cu puţine luni în urmă. Am aprobat doar:

— Bine ai spus. Să se îmbarce.

*

Pe Odesseixe, Tom accepta vizitele noastre, ale mele mai cu seamă, cu o plăcere vizibilă – dar şi cu neascunsă melancolie.

„Ai avut veşti de la Sharon?“ – era întrebarea pe care, în locul lui, aş fi pus-o imediat, pentru că se înţeleseseră fără să mă întrebe că, dacă ea ar vrea să-l contacteze, să scrie pe adresa mea, „în atenţia“ mea. Dar Tom nu întreba niciodată. Ştia că nu exista poştă, pentru că rămăsese să scrie doar dacă era vorba de ceva special. Şi ştia că, în acest caz, ar fi fost primul lucru pe care i l-aş fi spus.

Într-un fel, poate că era chiar semn bun că nu aveam veşti de la ea.

Dragă Tom, regret, dar am cunoscut pe cineva. E din Tasmania, ca mine, şi e frumos, voinic, ochi albaştri, are vârsta mea şi e un bărbat atât de viril, încât posedă douăzeci de mii de berbeci…

Da, era foarte bine că nu aveam veşti de la ea.

*

Odată, am făcut un foc pe malul Odesseixei, lângă „Nicole“. Am băut puţin mai mult decât trebuia şi pe urmă ne-am cufundat în tăcere. Nu-mi amintesc dacă am şi fumat ceva.

Acolo mi-a povestit Tom cea mai mare parte din ce am spus eu aici despre el. A vorbit despre sine, despre anii petrecuţi în marină, a povestit anecdote, relatări de bătăi, a vorbit despre cărţile la care a ajuns atât de târziu şi pe care atât de târziu le-a iubit. Tot acolo a povestit episodul cu cartea devenită Spada Războinicului.

Pe urmă, a vorbit de Nicole, de cum îşi petrecuse viaţa aşteptându-l, de cât de nedrept fusese el cu ea, de cum rămăsese mereu în aşteptarea lui, până în momentul când nu a mai putut. Şi de cum măreţul premiu al vieţii ei seci se redusese la o moarte lentă şi dureroasă. În parte de-aceea, dar nu numai de-aceea, Tom accepta acum ca un adevărat act de justiţie să se afle în limbul acela, şi el în aşteptare, doar că în aşteptarea lui Sharon.

— E ca chestiile acelea australiene, cum se numesc, pe care le lansează aborigenii şi pe urmă se întorc?

— Un bumerang.

Chiar aşa.

Ah, Sharon. Tom era cam băut, şi asta justifică mica răutate cu care a ciocnit paharul cu mine:

— Ştii ce făcea ea când am întâlnit-o, acolo, la acel capăt de lume, în Kuong Yang?

Am dat din cap în semn că nu, dar cred că ghicisem deja ce era mai rău.

— Încerca să facă rost de bani ca să plece de acolo.

La început, n-am înţeles. Pe urmă, când a repetat, am înţeles.

— *Încerca* să facă rost de bani ca să plece de acolo. Înţelegi?

Şi a zâmbit, cu fiere. Până când, după încă o înghiţitură, fierea a dispărut, zâmbetul a rămas mai trist, deşi mai puţin îndurerat, şi Tom a murmurat:

— Eşti un prieten bun, Rui. Ne-ai fost de mare ajutor, mie şi lui „Nicole“.

Am găsit cu cale să schimb subiectul:

— Când o să se întoarcă Sharon, vă gândiţi să mergeţi unde?

Era un truc de-al nostru, să ne prefacem că nu acceptăm ipoteza ca ea să nu se întoarcă.

Deşi ştiam că nu o va face.

— Eşti un prieten bun, a repetat Tom. Dar un foarte prost marinar. Poate că ar fi fost mai bine dacă rechinii îţi mâncau un picior, în noaptea aceea!

Şi a râs. „Ce bine-i să-l văd râzând“, ar trebui să spun acum. Ce bine-i să-l văd râzând? Nu ştiu.

— Şi, până la urmă, ai fi avut un mers mai stilat, a spus Tom.

Am râs, dar râsul s-a transformat într-un râs fals. Sharon nu avea să se întoarcă.

*

Ne înşelaserăm, cum se întâmplă întotdeauna.

Toiul iernii a trecut, şi Tom a plecat pe mare, singur, cu „Nicole“. Mi-a spus-o abia în ajunul plecării, cred că intenţionat, ca să evite să mă duc acolo jos să-mi iau rămas-bun.

Şase luni mai târziu, am primit o carte poştală din Itabuna. Era de la ei. Ne trimiteau o îmbrăţişare, mie şi Anei.

Sharon se întorsese. Sharon se întorsese!

*

Am în acest moment în faţa mea exemplarul din *Biografia del Caribe*, cartea pe care mi-a dăruit-o Tom. Cea mai mare dreptate pe care pot să i-o fac e să-i transcriu aici fişa tehnică. Iat-o: Germán Arciniegas, *Biografia del Caribe*, Editorial Sudamericana, Buenos Aires, 1945, 531 pagini. Ediţia mea e din 1973 şi, poate pentru că este de buzunar, are cu 64 pagini mai puţin decât originalul.

La ce serveşte o carte? Cred că Tom a dat deja răspunsul. O carte serveşte ca să ne protejăm de lume.

Note

22 Statuia lui Pessoa, în piaţa lisaboneză Chiado, şade la masa unei braserii toţi turiştii simţindu-se îndemnaţi să se aşeze lângă el (*n.t.*).

23 Tramvaiul 28 trece prin toate cartierele vechi ale Lisabonei, alt punct de atracţie pentru turişti (*n.t.*).

24 Cheiul care dă spre Tejo, unde se afla ministerele. (*n.t.*).

25 Vechi şi pitoresc cartier popular (*n.t.*).

Nota autorului

Cartea aceasta este o versiune nouă a unei nuvele cu acelaşi nume publicată în 1998, adică în mileniul trecut. M-am gândit chiar să-i schimb titlul, pe urmă am renunţat. Deşi este vorba de o lucrare de imaginaţie, ea oglindeşte câteva experienţe reale, cum îmi stă de altfel în obicei. Fără o doză potrivită de autobiografie, mi se pare pur şi simplu imposibil să fac o ficţiune decentă.

Câteva referinţe sunt evidente – atât *Moby Dick*, cât şi *Bătrânul şi marea* intră în canonul cărţilor cu (sau fără) mare în fundal. Altele sunt mai puţin evidente. Le înregistrez pe cele care îmi vin în minte, începând cu cărţile a doi mari scriitori azoreeni: *Mau tempo no Canal* (*Vreme rea în Canal*) (1944) de Vitorino Nemésio, şi *Vida vivida em terra de baleeiros* (*Viaţă trăită pe tărâmurile vânătorilor de balene*) (1983) de Dias de Melo.

Pasajul din Cântul V [al *Lusiadei*] în care [Vasco da] Gama îl înfruntă pe Adamastor şi îl face să dea glas nefericirilor sale este, acum şi întotdeauna, unul dintre pasajele mele favorite – şi iată-l aici, mai emoţionant de autobiografic decât multă din lirica sa, al seniorului Luiz Vaz [Camões].

Versiunea după *Corbul* lui Edgar Allan Poe nu e cea mai bună pe care am citit-o – dar îi aparţine lui Fernando Pessoa, şi asta îi conferă o inevitabilă strălucire. *Solaris* (StanisÓaw Lem, 1967) este o minunăţie: acţiunea se petrece pe orbita unei planete care e, de fapt, un ocean inteligent. E un roman atât de bun, că sunt sigur că am să-l citesc într-o zi. Până acum, am avut doar ocazia să văd adaptarea cinematografică a lui Andrei Tarkovski, dar stă de ani de zile pe noptiera mea. Nu-i vorba numai de lene. Există idei literare care sunt mai onorate în afara paginii. De exemplu, cuvintele lui *Richard al III-lea* – „Regatul meu pentru un cal“ – sunt, ca toate cele ale lui Shakespeare, mai apreciabile pe scenă sau în film. În fine, chiar şi în adaptările lui Kenneth Branagh: omul nu e în stare să-şi dea seama, dar entuziasmul său nu e numai molipsitor, este şi educativ.

Despre „A naviga e nevoie, a trăi nu e nevoie“, fraza transformată de Caetano în vers, există un articol interesant, iscălit „Daniel“ la

www.islasenlared.net/navegar-e-precisso [sic]. Binecuvântaţi nebuni ai năvodului, acea mare din Solaris devenită realitate.

Biografia del Caribe chiar există. E o mare carte de aventuri. Sper ca într-o zi să fie tradusă în portugheză. Dacă nu s-ar întâmpla aşa, n-avem ce face.

Un amic pe care nu l-am mai văzut de douăzeci de ani, poetul chinez Li Wei (nume care pentru unii îl evocă, desigur, pe miticul Li Bai), a spus într-o zi, punând capăt unei plicticoase dezbateri despre chestiunea dacă scrisul este artă sau tehnică: „Când scriu, mintea mea urmăreşte tocul; când rescriu, tocul îmi urmăreşte mintea.“ Asta e pentru mine diferenţa dintre amatori şi profesionişti – amatorii publică ceea ce scriu, scriitorii doar ceea ce rescriu. Sunt invidios pe muzicienii care înregistrează în studiou, cu producători şi ingineri de sunet. Trebuie să fie fascinant să ne vedem melodia testată de diferiţi interlocutori: ce aranjamente să alegem? Să adăugăm cor? Sunet mai crud, sau mai „elaborat“? Se adaugă un cor, sau cimpoi? Etc.

Aproape toate cărţile mele au cititori speciali, care îl ajută pe autor să-şi facă treaba mai bine. Aceasta a avut trei inginere de sunet: Catia Cruz, Margarida Vale de Gato, Leonor Areal. Lor, ca şi lui Carlos da Veiga Ferreira, multe mulţumiri.